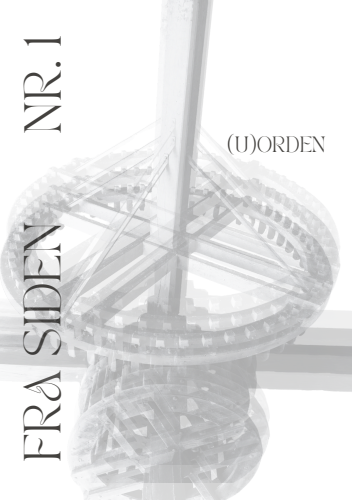

FRA SIDEN

NR. 1

(U)ORDEN

Prolog

FRA SIDEN er et studenterdrevet tidsskrift, hvor studerende og antropologer såvel som personer med interesse for faget kan være med til at udfordre grænserne for, hvad antropologien kan være. Her er der plads til både skarpe analyser, personlige refleksioner og særlige kreative udfoldelser. Artikler, essays, poesi, fotografi og andre udtryksformer forenes i en fælles stræben efter at udforske nye perspektiver og forståelser af nummerets tema.

Tidsskriftet FRA SIDEN er skabt som et fællesskab, hvor du som læser, bidragsyder eller medskaber kan tage del i en samtale, der udfolder sig på tværs af siderne. Vi håber, at FRA SIDEN ikke blot vil styrke det faglige fællesskab blandt antropologistuderende, men også opbygge en varig stolthed over faget – en stolthed, der kan følge med ud i arbejdslivet. Mange nyuddannede antropologer savner desværre et stærkt fagligt fællesskab. Vi håber derfor, at tidsskriftet kan blive en naturlig platform til at styrke og vedligeholde dette fællesskab.

Hver udgivelse er en fejring – ikke kun af det arbejde, der ligger bag de enkelte bidrag, men af den disciplin, som antropologien er. FRA SIDEN vil udkomme i fysisk form og være gratis. Hver udgivelse markeres med et lanceringsevent, hvor antropologer på tværs af uddannelsesniveauer kan mødes, dele erfaringer og inspirere hinanden.

Med tidsskriftet i hænderne, er du en del af en dialog, der lige er begyndt – velkommen til!

(u)orden

*Af Gertrud Anker-Møller Damgaard,
Oscar Linh Vu & Klara Salamon*

Dette første nummer af tidsskriftet FRA SIDEN er resultatet af en lang proces. I forsommeren 2024 var projektet bare en idé. Siden har det udviklet sig. Vi startede som en lille gruppe og blev gradvist flere. Vi formede en redaktion, formulerede værdigrundlag, fondsansøgninger, organisationsstruktur. Vi stemte om navn og tema til første nummer. Vi lavede mapper i google drev, udviklede et SoMe-udtryk, nedsatte arbejdsgrupper. Vi holdt møder, skrev mails, læste tekster, lavede rækkefølger. Vi strukturerede, organiserede, koordinerede. Vi ordnede. Og al ordensarbejdet fandt sted midt i hverdagen. Midt i gruppearbejde, studiejobs, Palæstina-solidaritets-lejr, eksamensforberedelse, feltarbejde, fritid, udvekslingsophold. Og vi skiftedes til at komme for sent til møder, overskride deadlines, glemme at svare på beskeder, overse mails. Men ved fælles hjælp bevægede projektet sig hele tiden videre. Takket være bidragsyderne har vi haft tekster at arbejde med, redaktionsarbejde der skulle gøres, læres og udvikles.

(U)orden er temaet for dette nummer af tidsskriftet FRA SIDEN. Det er et tema, vi i forskellige former støder på igen og igen gennem vores antropologiske uddannelse. I videnskabsteori lærer vi, at det er netop den ordnede, systematiske og strukturerede tilgang, der gør antropologien videnskabelig. I faghistorie møder vi antropologer, der i første halvdel af 1900-tallet kortlagde, kategoriserede og tegnede diagrammer. Antropologer, som på deres tid var visionære, fordi de påpegede orden i samfund, der for datidens vesterlændinge så kaotiske og uordnede ud. Men som også var så grundigt filtret ind i kolonimagterne, at de både bidrog til og videreførte den (u)orden, koloniseringen bestod i. I den nyere antropologi lærer vi, at det at ordne, kategorisere og systematisere altid forsimples den virkelighed, vi forsøger at repræsentere. At det at ordne aldrig er en neutral handling.

I dette nummer af tidsskriftet FRA SIDEN kan du blandt andet læse om overlappene mellem det ordnede og det uordnede og normaliseringen af verdens (u)orden. Gustav Brorholt og Helen Li beskæftiger sig begge med (u)ordenen i hverdage præget af politiske spændinger og undersøger henholdsvis national identitet i Taipei og frivillighed under et burmesisk militærkup i grænselandet mellem Thailand og Myanmar. Karoline Faarkrog Götzsche skriver om politisk (u)ordenen i sit opråb om Danmarks fortsatte eksport af våbendele til israelske bombefly. Bertil Dalgaard Løssing og David Lyndorff Paris forholder sig på hver deres måde til den vestlige kapitalismes (u)orden, når de undersøger henholdsvis parisiske myndigheders håndtering af hjemløse forud for De Olympiske Lege 2024, og hvordan et liv uden løn på én gang falder uden for den kapitalistiske orden og danner grundlaget for et effektivt kapitalistisk system.

Indimellem de mange spændende bidrag om storpolitisk og kapitalistisk (u)orden kan du læse om mere hverdagsnære (u)ordentlige oplevelser. Ernestine Wolff skriver en poetisk hyldest til det nu lukkede Svalernes Loppemarked i Københavns Nordvestkvarter, hvor frivillige i årtier har forvaltet andres rod og skabt en ny orden i kaos. Endnu mere hverdagsnært bliver det, når Kristian Lyndorff Paris og Magnus Basse Mejrup behandler køen som et eksempel på en orden, der lynhurtigt kan svinge over i uorden, når køens regler brydes. Også Alexandra Antipova beskæftiger sig med (u)ordenens konkrete udtryk i sin feltrapport fra et metodeprojekt i Færøerne, hvor hun beretter om det første feltarbejdes usikkerheder, akavede møder, små sejre og uventede oplevelser.

I dette nummer kan du også læse om verdens (u)ordenen i digtform. Med feltnotedigtet 'The Taste of Pot in the Air' tager Arendse Reeh os med til New Yorks gader; fulde af kontraster og tegn på byens store socioøkonomiske uligheder. I digtet 'Vores Åndedrag' præsenterer Luna MacDonald Heilmann os for *'det højeste levende etnografiske subjekt: et redwoodtræ'*, og bryder på den måde med den antropologiske tradition for at placere mennesket over og som adskilt fra det væld af liv og andre arter, som vi deler vores tilværelse på kloden med. Som Luna skriver: *"Vores åndedrag binder os sammen / i et væv af alt det der lever"*. En helt anden form giver My Madsen (u)ordenen i sin encyklopædi over akademiske dårligdomme. Her leverer hun en skarp og humoristisk kritik af et usundt arbejdsmiljø inden for akademisk antropologi, og opfordrer til videre dialog, refleksion og forandring af arbejdsmiljøets (u)orden.

I slutningen af dette nummer af tidsskriftet FRA SIDEN kan du læse den første udgave af det tilbagevendende bidrag MIXTAPEFRASIDEN, skrevet af Frida Rudå: Et format der rummer antropologiske anbefalinger inden for tidsskriftets tema. Denne gang kan du læse Ph.d.-studerende Rebecca Solovejs bedste anbefalinger til (u)ordensantropologi.

Rigtig god læselyst!

At bygge rede i andres rod	7
<i>Ernestine Gejl Wolff</i>	
Order in Disorder	13
<i>Helen Li</i>	
Nydelsens orden	29
<i>Bertil Dalgaard Løssing</i>	
Vores åndedrag	41
<i>Luna MacDonald Heilmann</i>	
Du er nu nr. 41 i køen	47
<i>Kristian Lyndorff Paris & Magnus Basse Mejrup</i>	
Encyclopedia of Maladies in Academic Anthropology	55
<i>My Madsen</i>	

- 67** **Profit på blodige vinger:
Danmarks rolle i Gaza**
Karoline Faarkrog Götzsche
- 79** **The Taste of Pot in the Air**
Arendse Reeh
- 83** **Taiwan i sprækkerne af den
nationale verdensorden**
Gustav Brorholt Eskildsen
- 91** **Torsken**
Alexandra Antipova
- 97** **Et liv uden lønarbejde**
David Lyndorff Paris
- 109** **MIXTAPE FRA SIDEN**
Frida Rudå

At
bygge rede
i
andres
rod

Ernestine Gejl Wolff

Vi er omgivet af ting. Vi finder møbler på gaden og køber tøj online. Vi beundrer vores ting, viser dem frem, i vindueskarme og på nettet. Vi elsker vores ting. Vi samler dem og vi knytter os til dem. Ting er allestedsnærværende og kan have sociale, kulturelle, religiøse, overnaturlige og politiske betydninger. De kan fungere som værktøjer til kategorisering og som kar for vores følelsesmæssige projektioner. Bag disse ting gemmer vi os. Og når de ikke længere tjener os, skiller vi os af med dem. Vi sælger vores ting, ofte i håb om at kunne købe nye ting. Vi bytter og giver vores ting væk, typisk til fremmede, i håb om at de kan håndtere det, vi ikke længere har brug for.

Der hvor vi ofte giver vores ting væk, er i hænderne på fremmede, der arbejder i genbrugsbutikker. Røde Kors sorterer hvert år over 10.000 tons tøj og tekstiler og modtager derudover bøger, møbler, lamper og køkkengrej – alt sammen i en mængde, som det er umuligt at estimere (Røde Kors 2024). Konceptet bag genbrugsbutikken er ret genialt: Du er træt af dine ting og har ikke brug for dem længere. Du giver dem til nogen, der vil forsøge at sælge dem videre for dig, og overskuddet går til et godt formål. Alle vinder. Forretningen fungerer, fordi frivillige sjæle har meldt sig til at sortere, organisere og forvalte dit rod, dine ting.

8

Et af de steder, der har påtaget sig opgaven at forvalte vores rod, er Svalernes Loppemarked. Svalernes Loppemarked åbnede dørene for deres baggårds-genbrug i 1988 på Nattergalevej 6 i Københavns Nordvestkvarter. I 36 år har 12 frivillige arbejdet sammen og hver lørdag fra 10-15 inviteret naboer og forbipasserende indenfor i deres kartotek af hengemte sager fra en anden tid. De har taget sig af alle de ting, andre ikke længere ville have eller kunne bruge. Overskuddet fra deres salg er gået til udsatte kvinder og børn i Bangladesh og Sydindien og butikkens formål har derfor været, at de hver måned, efter husleje og andre faste omkostninger er trukket fra, sender et beløb af sted til velgørenhed.

Over tid er, hvad der engang var nyt, blevet gammelt og moderne igen. Nabolaget har ændret sig, og det afspejles i huslejepriserne. Svalernes husleje for lokalet i den slidte industri-baggård, med de tilhørende faldefærdige garager i det berygtede Nordvest-kvarter, var ved butikkens åbning i 1988, lav nok til at der kunne sendes et overskud til kvinderne og børnene i Bangladesh. Men meget har ændret sig siden 1988 og industri-beboelse, garager og Nordvest-kvarteret er blevet moderne og populært blandt middelklassen, hvilket ses i tilkomsten af surdejsbagerier, røgfrie bodegaer og community-style-eating, som ej skal forveksles med fællesspisning. København er, som så mange andre byer med en koncentreret befolkningstilvækst, udfordret på plads i de populære boligområder, hvilket skubber befolkningsgrupper længere og længere ud - en udvikling der betyder radikale ændringer i lokalområderne. Svalerne har på første hånd oplevet denne udvikling, og fortæller, at det er svært at få det økonomisk til at løbe rundt. Overskuddet er der ikke så meget af længere, og det er nu besluttet, at de drejer nøglen om. Derfor åbnede dørene for sidste gang den 26. oktober 2024, før de endegyldigt lukkede og slukkede i baggården på Nattergalevej.

Hos svalerne skal man lede i krogene for at finde orden. Orden findes i afdelingerne, der adskiller tøj fra bøger, køkkenudstyr til lamper og elektronik. Orden findes i klassifikationen af tingene, der udgør den interne inddeling i afdelingerne. Orden findes også i bogafdelingen, hvor de bevidst har undgået bibliotekernes systematiske organisering og i stedet skabt deres egen. En inddeling, hvor russiske forfattere ligger i en grøn Arla-kurv på gulvet, adskilt fra de andre bøger. Orden kan findes i kategorien køn og seksualitet, der mest består af bøger om parterapi med titler som *How to Please a Man*, som er placeret lige over hylden med feminisme – til lavmælt forvirring og forargelse blandt gæsterne, der sender sigende blikke og skæve, indforståede smil til deres entourage af samboer, venner og familie. På filosofihylden står den ældste litteratur længst til venstre og den nyeste til højre. På det brede træbord i midten af lokalet ligger et hav af bøger stablet ovenpå hinanden, med forsider der tilsammen udgør stille bølger af farverige ord og nuancer. Når jeg besøger svalerne med en eller flere ugers mellemrum, så er det nye bøger der får lov til at udgøre bølgetoppene. Ikke fordi de gamle er blevet solgt, men fordi de nytilkomne bøger skal have lov til at komme til. Sådan er rytmen hos svalerne. Alle bøger får en chance for at ligge og skulpe i toppen, inden de synker til bunds.

10

Bøgerne er organiseret, så gæsterne nemmere kan finde, hvad de leder efter. Og det er præcis, hvad jeg føler mig som, når jeg besøger svalernes: deres gæst. Der er deres omsorg og nænsomhed i organiseringen, som gør, at jeg har lyst til at bruge tid mellem de høje, brune reoler og føler mig mere som en gæst end en kunde. Bøgerne er nøjsomt blevet tildelt en plads, og svalen med ansvaret for deres videresalg noterer hver en bog, der bliver solgt og tilbyder en pose, mens jeg kigger rundt i butikken. De holder varsomt på bøgerne med knudrede hænder, der allerede har vendt tusindvis af sider, med en mine som om de er i gang med at overgive hellige, historiske skrifter til nye og nysgerrige øjne. De retter på bøgerne, hvis der opstår uorden i deres selvopfundne system, og jeg kan altid spørge om de har noget af en særlig forfatter, hvortil de eskorterer mig hen til den rigtige hylde. De er stilfærdige, når jeg stiller dem spørgsmål omkring stedet og taler med et lavmælt toneleje, som om de prøver ikke at forstyrre den ro, der altid ligger over deres afdeling.

Svalerne står hver især for deres egen afdeling, og bestemmer selv, om tingene er til salg, og hvad de skal koste. Nogle afdelinger kan være mere direkte og kække end andre, hvilket er med til at give dem deres helt egen personlighed. På et tidspunkt kommer en gæst hen med en ulden sweater og spørger, hvad den koster, hvortil Svalen bag disken svarer: ”En halv million kroner.” Kommentaren bliver fulgt af en nervøs latter fra gæsten, og en efterfølgende kommentar fra Svalen bag disken om, at det beløb næsten ville være nok til at redde dem fra at lukke.

11

Der har altid været en følelse af ansvar og ordentlighed i butikken. Man forlader ikke den ene afdeling uden at afregne ved disken. Orden og adskillelse markerer territorier for gæsterne, territorier, som bliver bestyret og kontrolleret af de enkelte svaler. Det er altid de samme, der står i de forskellige afdelinger, og deres ansvarsfølelse kommer til udtryk gennem hårde forhandlingsmetoder og en konstant overvågning af gæsterne. Men udsigten til lukning har skabt en ny stemning i de sidste uger – sørgmodig og stille. De sælger nu de ting, der før ikke var til salg, til lavere priser eller endda i bytte for et løfte om et kys næste gang man kommer forbi. Men næste gang bliver den sidste, og den tunge stemning rummer også en underspillet afmagt og frustration. Når jeg spørger, hvad der skal ske med tingene efter lukningen, trækker de på skuldrene med en bebrejdende mine og siger, at de ikke ved det. Det føles næsten, som om jeg har spurgt dem, hvad der skal ske med dem nu, hvor butikken lukker.

Svalerne, nogle af dem har været her i over 25 år, skal nu forlade deres rede, hvor de ugentlige aktiviteter har dannet rammerne for deres fællesskab og omsorg for tingene. Et fællesskab, der blev skabt i organiseringen af andres rod, forsvinder, fordi tingene gør det.

I november skal lokalerne ryddes, og for svalerne virker det som en uoverkommelig opgave. Lejekontrakten er opsagt og tingenes skæbne endnu uvist. En faretruende og kaotisk uorden står klar til at overtage den nænsomme orden, som de har ruget og våget over siden 1988. Jeg kommer pludselig til at savne en hektisk lørdag formiddag med tømmermænd, at komme i tanke om, at de har åbent og derefter gemme mig blandt deres organisering af ting og sager, indhyllet i den ro og omsorg, der altid har gennemsyret butikken. Jeg kommer til at savne at kunne søge tilflugt fra byens hastige tempo i svalernes trygge rede i baggården på Nattergalevej. Jeg kommer til at savne at tale med de svaler, der har set byen forandre sig, og som gemmer på værdifulde fortællinger om nabolagets historie. Jeg kommer til at savne følelsen af at træde ind i fortællingernes fysiske kartotek af ting, der alle har haft tidligere placeringer i nabolagets hjem. Svalernes Loppemarked var vidnesbyrdet på en tid, hvor selv de ting, der ikke var plads til længere, blev behandlet med nænsomhed og omsorg. Jeg håber, at omsorgen bliver husket og taget med videre af svalerne og deres gæster - selv når de flyver fra reden, og den ligger øde og kold tilbage i industri-baggården i Nordvest.

12

Litteratur

Røde Kors (2024): *Røde Kors Råstof*. Sidst tilgået d. 22.11. Link: <https://www.rode-kors.dk/genbrug/raastof>

Helen Li

Order in Disorder

Resilience in the Thai-Myanmar Borderland

Since gaining independence in 1948, Myanmar has been trapped in political crises and ethnic tensions. The most recent upheaval occurred in February 2021, when Myanmar's military, also known as the Tatmadaw, seized power in a coup that overthrew the democratically elected government. This led to the formation of the State Administration Council (SAC), commonly referred to as the junta. Under the junta's rule, Myanmar has faced widespread repression, particularly targeting ethnic minorities and pro-democracy activists. The junta has imposed strict surveillance, censorship, and severe punishments for dissent, including imprisonment, torture, and even extrajudicial killings.

In response, ethnic armed groups across Myanmar have bolstered their opposition to the junta. The Karen state, located along the Thai-Myanmar border, is primarily controlled by the Karen National Union (KNU) and its armed wing, the Karen National Liberation Army (KNLA). Since the 2021 coup, a large number of displaced civilians, exiled activists, and resistance soldiers have been driven here, weaving a new normal where the lines between resistance and routine blur.

This ethnographic anecdote and analytical reflections are written based on an intensive fieldwork conducted in 2024, featuring in-depth interviews with soldiers, activists, and internally displaced people in a Karen state jungle near the Thai-Myanmar border as well as the frontline battlefield between the junta army and the KNU forces. Interviews¹ took place in a journalist-training camp run by an exile-based media, which mostly accommodates youths who had escaped the junta-controlled areas and aspire to become independent journalists. Here, a bomb shelter stands beside a muddy chinlone field—a daily symbol of the tension between risk and routine. This delicate balance between quotidian routines and the precarious resistance captures the essence of order within disorder, where the extraordinary becomes the everyday reality of the displaced in general.

1. Interviews have been conducted with Internally Displaced Persons, Civil Disobedience Movement activists, as well as KNU resistance soldiers. While they normally live in their own camps nearby, they were invited to participate in the interview that took place in the journalist-training camp.

A photo taken in the journalist-training camp. Chinlone is the most popular form of entertainment among the male journalist trainees in the camp. Interestingly, this traditional sport appeared to be gendered, as female participants were rarely seen.

15

Checkpoints: the blurry line between order and disorder

The checkpoints along the routes of exile from junta-controlled areas to resistance force controlled areas in Myanmar embody a stark reminder of imposed order; yet, for the displaced, they underscore the ever-present threat of disorder. Stories of navigating these spaces reveal the resilience of individuals like Thandar, Khin, and Haymar, who chose to flee from junta-controlled areas to this KNU-controlled jungle following the 2021 coup. Their journeys reflect adaptive movements between survival and life threats, as they continually maneuvered their place within a fragmented, militarised landscape.

16

A photo taken inside a jungle next to a local village.

Thandar, a 43-year-old woman from Patheingyi, used to be a private lawyer. Her life changed dramatically after the 2021 coup. When the military junta amended Section 505(a) to criminalize “fake news” and “incitement” against the military, Thandar became a target for representing activists. Witnessing the growing injustice, she joined the Civil Disobedience Movement and led protests in her city, ultimately fleeing her city when the crackdown intensified.

On this highly politicized and fragmented terrain, navigation – both geographical savvy and political acumen – had become an essential survival skill. Although Thandar reached an ABSDF (All Burma Students’ Democratic Front) camp smoothly after a seven-hour bus ride and avoided suspicions at checkpoints, her son was not so fortunate. Returning to the junta’s controlled area from visiting Thandar in early 2024, Thandar’s son Maung was arrested at a checkpoint. Officers found photos of him at the ABSDF camp on his phone, despite his attempts to erase them. The interrogation was brutal—spiked wooden stakes, kneeling, officers jumping on him—but even then, they couldn’t prove Maung was a resistance soldier. After extorting \$800 from Thandar through a series of phone calls, they finally released him.

17

A photo taken on the way from the Thai-Myanmar Border river to the journalist-training camp.

A zoology student before the coup, Khin also decided to leave her hometown about two years later, following the tightening of conscription laws and the prohibition of various social media platforms. She fled Yangon with her family and approached a series of military checkpoints. At the first checkpoint, plainclothes policemen used TikTok videos critical of the junta as bait in hope of catching rebels in conversation. Khin and her siblings remained silent and evaded the trap, but the tension did not ease. At every checkpoint, people were scrutinized—IDs examined, phones scoured, questions asked with the weight of suspicion. Ironic enough, in this war-torn land of displacement, these omnipresent checkpoints stand as one of the few symbols of official order.

A photo taken on the border river. The seemingly tranquil river means both hope and hopelessness for the Burmese who have escaped. For me, a foreigner, it was mostly just a vessel and symbol of mobility.

For years, Haymar lived a quiet life in a small village nestled two hours from Kawkareik, where she and her husband raised their three children. Life, though modest, was stable—until 2022, when the sounds of the gunfire between the junta army and the regional armed force began creeping into the area. As gunfire became a daily intrusion, Haymar and her family realized they had no choice but to flee.

Leaving by car was out of the question. The roads were littered with military checkpoints, each one a potential sentence for those caught trying to escape, as any attempt to flee was branded an act of rebellion. Instead, Haymar and her family turned to the river, a route under nightfall where the constant risk of being heard and shot by junta soldiers loomed.

19

“Despite everything, I still consider my family lucky”. Haymar reflected. Each night, only three boats crossed the water, and each carried only 20 villagers. The cost of escaping by boat had soared ten times to 100,000 kyats (\$31) per person since the war began. Haymar’s small family was among the few who could afford to escape, though it nearly emptied their pockets.

On the way to the boat, they encountered junta’s soldiers who questioned their destination. Quick thinking allowed Haymar to lie and conceal their true intentions. Though they were permitted to pass, the fear lingered.

Shrouded in darkness, Haymar and her family boarded the boat, fully aware that any sound in the silence could trigger deadly fire from the soldiers. The river, embodying the fine line between hope and hopelessness, flowed beneath them in turbulent currents.

A photo taken outside of a KNU leader's home. 'Kaw Thoo Lei', meaning 'land without darkness', is the term Karen nationalists use to refer to the state they have sought to establish in Myanmar since the onset of the Karen conflict in the late 1940s.

Life in disorder: a collectivist new order

All bounded by the same vow of resistance, AK² and his 27 childhood friends, discontented with the new authoritarian regime, fled into the KNU-controlled jungle with close contact's help once the 2021 coup d'état took place. Immediately after he arrived, he joined the KNU army as a resistance soldier. Different from some of the previous stories, his journey to the resistance camp was relatively smooth, as road inspections were not yet strict in the early days of the coup.

2. The interviewee chose to be pseudonymized as "AK" using the initials of his original name. As other interviewees did not specify preferences for pseudonyms, the author assigned them common Burmese names.

Upon arrival, AK deactivated his social media, a quiet safeguard for his family. “I never told them what I’m doing, but it turned into an unspoken secret within my family”. His parents’ silence felt like quiet consent. Yet still, his prolonged absence made his family a target—military junta’s soldiers raided his home and harshly interrogated his father, all of which was rationalized by the junta’s new order.

21

A photo taken in a local village. This house represents the common local household in the borderland.

Material scarcity dominates life, and participation, no matter training at a military camp or teaching at an internally displaced school, was voluntary with basic food rations. Slowly, strangers at AK's camp of different ethnic backgrounds became family by circumstance . "Since 2021, none of us have seen our families", AK recalled. "Two, three friends lost their parents; my grandfather passed too. None of us returned home because of the army's surveillance, not even for the funerals³". In this borderland, where many are adrift in unattainable nostalgia, the soldiers together built a sanctuary reminiscent of home afar that continues the conventional familial hierarchy with a warm cohesion — "We see many elders like our brothers or fathers. They teach us, you know, all kinds of things".

In a recent six-month mountain battle in Shan State, many of AK's old friends⁴ were killed or brutally captured. As the civil war dragged on, faith gave way to self-reliance and pragmatism. "No superpower will guard us through this revolution" AK, a Muslim by birth who no longer practices his religion in daily life, reflected. "Our victories lie in our own hands, just as Myanmar must find its true independence between two superpowers⁵".

3. Some are still in touch with their families occasionally through private messengers, while others might learn news about their families through a third party.

4. Among different groups of people who were interviewed, only the KNU soldiers were directly involved in the battles.

5. Refer to Myanmar's geographical location between China and India.

Outside of training and combat, AK and the others nurtured the land, grew food, built shelters, and cared for the wounded. As AK and many of his comrades grew to believe in the face of material scarcity, happiness wasn't born from individual pursuit but from shared memories. As AK mentioned, they found brief joys in playing the chinlone ball as well as helping at the nearby orphanage, where children arrived under the cover of night, after perilous journeys down the Thanlwin River. External donations to the soldiers were often shared with the children at the orphanage—symbols of a hopeful future—or with the village temple, which represents the shared Burmese heritage that binds the community together. In return, villagers repaid the soldiers by aiding in logistics or stitching uniforms with care. When material conditions remained basic at a survival level and money became less relevant, the class divisions in the past were blurred by a communal resilience.

This photo was taken by a journalist trainee.

Dreams reimagined: maintaining the order

Before the Coup, AK briefly studied to be a tour guide after high school, since his dream has always been traveling and meeting people from all over the world: “On the first day of our class, we were told that we, as tour guides, are all the first diplomats of Myanmar, and I therefore always feel a strong responsibility to uphold that positive image of my country.”

Now, as a resistance fighter, that dream feels distant. Instead, widely recognized by his face and revolution tattoos⁶, he cannot even cross the junta-controlled zones to other states.

When asked about his dream now, he admitted it is hard to dream individually now after living in a collective life for so long. He eventually answered that he aspires for normalcy, which he believed to be the state where fundamental rights are secured. Pausing, he added, “If I may dream bigger, I hope ecotourism can flourish in my homeland. Myanmar is beautiful, diverse, and full of potential”. AK’s hope is not just for the world to hear Myanmar’s struggles but to reimagine Myanmar through its serene beauty beyond decades of conflict.

24

Thandar and Khin, too, exclusively spoke of lofty dreams—one talked passionately about a democratic federal government, while the other envisioned a national school system with equal resource distribution and free from heavy politicization.

In the context of collective resistance, dreams inevitably take on collective dimensions as individuality recedes. AK’s wish for ecotourism, Thandar’s hope for democratic governance, and Khin’s vision of an inclusive education system each reflect a shared desire for a reimagined Myanmar, one where unity and progress replace division and conflict. Moreover, these dreams, embedded in a collective vision, serve as a source of purpose. In the slow march of resistance, these grand, positive narratives unite the exiled and help them endure the repetitive, tedious daily routine—an invisible hand that sustains order amidst the disorder.

6. Revolutionary tattoos depicting symbols of the resistance forces or the face of Aung San Suu Kyi are popular among soldiers and activists, which thus can be considered as significant part of resistance identity formation. When asked about their tattoos, interviewees usually displayed them proudly and without hesitation.

25

This photo was taken on the main road of the surrounding area. The few home-run stores were among the only commercial signs I noticed nearby.

Undoing: an alternative form of resistance?

After talks and talks with the displaced who actively devoted themselves to this enduring resistance, I wondered, must resistance always be about doing? I met Paing at a dinner inside the journalist training camp. Among all the young trainees sitting around the long table, his lively, middle-aged presence was distinct. Dinner was an important social ritual for the journalist trainees—not merely a routine, but a way of “doing family”⁷ in displacement. Over simple plates of plain rice and beans, they gathered to talk, smoke, and sing, even though many did not even understand each other’s languages or dialects. Paing spoke a bit of English, and another girl, Mya, told me he was a famous romantic novelist, with over 30 books published before he fled into exile. We spoke briefly about his early life and his writing while others smoked. I was surprised that none of his stories were set in a war, despite the country being engulfed in conflict for decades and him having grown up with it. Paing had been put on the junta’s blacklist and was then forced to live in material scarcity like other internally displaced people in the jungle. Yet, to me, his writing—almost too idealistic, too romantic—felt like his quiet daily resistance to the unquestionable reality.

It hit me, after a long day of camaraderie stories, that despite the overarching collective survival in this borderland, individual resistance sprawls in solitude as well—sometimes in ways unintelligible to others who share the same fight. Yet, this isn’t necessarily an act of anti-big narrative, nor a contradiction to collective action. For many like Paing, political resistance through a strong collective identity (doing) and social defiance against the erosion of individuality (undoing) coexist, as being in prolonged precarity—whether in war or in exile—strains more than just physical survival.

7. Like in the military camp, the sense of sorority runs deep in the journalist trainees camp.

Endnote

These lived experiences in the resistance-forced controlled jungle of Myanmar reveal a intertwined interplay of survival, resistance, and routine in the midst of the ongoing civil war. “Order” and “disorder” are neither fixed nor contradictory—they blur into one another. While order emerges through the organically collective efforts in the jungle, it is also witnessed in individuals’ quiet everyday preservation of individuality. At the same time, while the overarching surveillance system imposed by the military junta enforces a rigid, top-down “order”, yet paradoxically, it appears as a source of profound disorder and despair for hundreds of thousands. For many, survival and resistance are manifested in the form of an ongoing, everyday struggle to maintain equilibrium along the blurred line between the orderly routines of life-making and the disorderly realities of displacement.

Special thanks

A special thank you to Mr. NS—your kindness and integrity leave an unforgettable impression; I also want to thank Oscar and Gustav for the thought-provoking **hygge** (though I still don’t know how to pronounce it!) moments we’ve shared in cafes. Most importantly, I extend my deepest gratitude to everyone who opened their hearts and shared their life stories with me—I wish for their safety and that they soon reunite with their loved ones.

Bertil Dalgaard Løssing

Nydelsens orden

Ordet *orden* bærer mange betydninger. At ordne noget kan være både harmløst og voldeligt. Nogle gange begge dele eller ingen af dem entydigt. Mine forældre mener, at det er harmløst at fjerne ukrudt fra bedet i haven. Det skal se ordentligt ud. Deres harmløse håndhævelse af orden er samtidigt tidslens død. Er det ikke en slags vold? Svaret på dette spørgsmål, fører unægteligt tilbage til ordenen selv. Kun ved at referere til en bestemt orden, finder jeg et ståsted, hvorfra jeg kan definere, hvornår hvad er vold. Lovens orden fortæller mig, at volden mod planten i hvert fald ikke er juridisk strafbar. Orden i haven kræver, at ukrudt rives op med roden og naturens orden kan insistere på tidslens ret til liv.

På de følgende sider er det en bestemt politisk orden, der optager mig. Hvad jeg skriver om denne orden kommer ikke til at være særlig antropologisk, det vil sige med et grundigt empirisk udgangspunkt. I stedet bliver det en teoretisk udlægning af den orden mit eget "jeg" er indlejret i. En orden hvor *jeg* giver mening. Det er Vestens, demokratiets og kapitalismens orden. Som orden altid gør, har den installeret sig selv, så det virker umuligt at tænke anderledes. Indefra virker denne ordens vold som legitim og nødvendig. Er det ikke hvad ordet universalisme betegner? At orden foregiver at være løsrevet fra sine epistemologiske rødder og derfor at dens virkelighed er universel. Den universalisme jeg henviser til, er en bestemt ordnet idé om mennesket. Jeg kalder den *humanismens etos*: At mennesket er autonomt og suverænt, at det har rettigheder som er universelt givne. Præmissen for det jeg skriver er, at vestlige kapitalistiske demokratier virker gennem referencen til denne humanisme. Jeg vil undersøge forholdet mellem kapitalisme og humanisme ved at kigge nærmere på hjemløshed. Behandlingen af hjemløse i vestlige samfund er samtidig legemliggørelsen af en bestemt dehumanisering, som virker radikalt uforsonlig med humanismens etos. Alligevel er fænomenet allestedsnærværende i vestlige kapitalistiske demokratier.

Det ligner et paradoks, og jeg vil undersøge det ved at kigge på den humanistiske sportsbegivenhed par excellence, De Olympiske Lege (OL). I 2024 blev de afholdt i Paris. Den mest romantiske by i verden siger nogle, og den parisiske kommune forsøgte ihærdigt at leve op til rygtet. Under forberedelsen til OL tvangsfjernede det franske politi 12.435 udsatte personer og hjemløse fra byens gader.

Busser førte sexarbejdere, migranter og stofbrugere fra byens centrum til udkanten af kommunen, så atleter og gæster ved OL ikke behøvede at se på dem. Uden sexarbejdere på gadehjørnerne og kanyler på fortovet var *la ville de l'amour* mere charmerende end nogensinde før, da den olympiske fakkeltændelse blev tændt. Hvad fortæller denne tvangsflytning om hjemløshedens position i den franske samfundsorden?

I

31

Tvangsflytningen ligner på mange måder den orden, som Mary Douglas skriver om i "Purity and Danger" (1966). Dualismen mellem rent og urent er hendes matrix for analysen af, hvordan samfund skaber en indre ontologisk regelmæssighed, en orden, ved eksklusionen af materie, der modsætter organiseringen af samfundet. "Dirt", skriver Douglas, "is the by-product of a systematic ordering and classification of matter, in so far as ordering involves rejecting inappropriate elements" (Douglas 1966, 36). For Douglas skabes ontologisk mening ved ordningen af uorden. En proces som dog altid efterlader en uønsket rest. En rest der udfordrer ordenen.

Hjemløshed kan forstås som denne rest. Betegnelsen hjemløs er defineret gennem dens mangel, som en anormalitet i en orden, hvor ordentlige borgere har taget over hovedet. I gadebilledet bliver den hjemløse derfor "matter out of place"; de bor på gaden i et samfund, hvor majoriteten bor i huse og lejligheder. For Douglas håndteres den uønskede rest ved at ekskludere og afstøde den fra ordenen. "when a monstrous birth occurs," forklarer Douglas: "the defining lines between humans and animals may be threatened. [...] So the Nuer treat monstrous births as baby hippopotamuses, accidentally born to humans and, with this labelling, the appropriate action is clear. They gently lay them in the river where they belong [...]" (Douglas 1966, 40). Den symbolske lighed mellem Paris' håndtering af hjemløse og Nuers af deforme babyer, er slående.

Mennesket på gaden er fra dette perspektiv en anormalitet i ordenen og ved kategoriseringen af dem som hjemløse forvandles de til en uønsket rest. Derfra er den "appropriate action [...] clear" (ibid, 40): De bliver sat på en bus og kørt væk. At betragte hjemløse som skidt placerer dem *udenfor* orden. Det opløser deres autonomi, deres krav på ordenens rettigheder og legitimerer tvangsflytningen. Politiets håndhævelse af orden er derfor en voldelig eliminering af en uordnet rest. Ved at fjerne hjemløse renses Paris' gader inden tusinder af OL-gæster indtager byen og millioner følger med gennem tv-skærmene. Ude af syne, ude af sind.

32

II

Og alligevel lader det hjemløse subjekt sig, analytisk set, ikke entydigt placere i dualismen orden/uorden. Som psykoanalytikeren Jacques Lacan (1964) forstår subjektet, undslipper noget altid ordenens matrix og transcenderer sin kategorisering. Denne tilsyneladende paradoksale karakter af det lacanianske subjekt, skubber mig mod kanten af Douglas' teori om orden. For Douglas er det gennem orden, subjektet forstår mødet med virkeligheden. Uorden betyder derfor det kaotiske og ikke-strukturerede udenfor orden. Ved organiseringen af det uordnede finder subjektet hoved og hale i verden. Dermed virker Douglas' forståelse af orden gennem en dualisme mellem orden og uorden.

Lacans pointe er simpel: Der findes ikke betydning udenfor orden. At tænke, tale eller skrive om noget som helst, også uorden, er altid allerede indlejret i orden. Sagt med andre ord kommer betydningen fra et sted, den er medieret eller situeret, og svæver aldrig frit. Den er ordnet. Derfor har Lacans forståelse af orden *intet* udenfor og enhver betydning af "uorden" er ontologisk betinget af orden.

Douglas' konceptualisering af uorden er således umulig for Lacan, fordi den indikerer betydning som ikke er symboliseret, har nogen afsender eller er indskrevet i en orden. Den sociale virkelighed er konstrueret, og der findes ikke nogen mere virkelig (u)orden bag denne konstruktion. Det er nogenlunde, hvad Lacan forstår ved den *symbolske orden*. For mig betyder det, at orden *er* verden, som den er tilgængelig for subjektet og ikke blot organiseringen af en allerede eksisterende verden. Forskellen er afgørende. Douglas' orden er en linse, subjektet ser verden igennem. At fjerne denne linse afslører verden som den er: Uordnet. Det lacanianske subjekt bærer ingen briller, men ser verden som den er ordnet.

33

Når jeg tænker på mine forældres orden i haven, kan tidslen kun indtage pladsen som en uønsket rest, som ukrudt eller en vild uorden, fordi en bestemt orden har givet den betydning. Omvendt er det kun muligt at lave havearbejde, at ordne, fordi noget er ude af orden. I mit argument følger jeg Lacan: Orden er en dialektisk proces, ikke en dualistisk tilstand. Uden den uønskede rest midt i ordenen, tidslen i haven, vil ordenen falde fra hinanden og havearbejdet ophøre. Skidt og ukrudt er derfor ikke uordnede efterladenskaber midt i orden, men selve ordenes eksistensbetingelse.

Sommetider giver virkeligheden dog ikke mening og betydning fejler. For Lacan er ingen orden absolut. Derfor kan subjektet i flygtige øjeblikke ane et hul i ordenen. Filmen knækker, og et umuligt ingenting viser sig. Noget uden betydning. Jeg må derfor rette min tidligere formulering: Der findes intet udenfor orden, men der findes et *intet* i orden. Det truer med at vride den symbolske orden fra hinanden, fordi det underminerer al betydning. I psykoanalysen er mødet med dette intet traumatisk. Det ryster den ontologiske grund som subjektet står på. Derfor klynger det sig til virkeligheden, umuligheden fortrænges, og oplevelsen indskrives i den symbolske orden: Subjektet rationaliserer, glemmer, bortforklarer eller benægter.

I en lacaniansk kontekst kan kategoriseringen af den hjemløse som en uønsket rest ses som denne indskrivning. Tvangsflytningen i Paris er her fortrængningen af umulige 12.435 mennesker på gaden i en såkaldt humanistisk orden. Når myndighederne beskriver flytningen som en nødvendig sikkerhedsforanstaltning inden OL, svarer det til indskrivningen af det umulige i den symbolske orden. Borgeren får en forklaring på hjemløshed, der passer med dets virkelighed. For mig at se fortrænger det humanistiske etos derfor det traumatiske i mødet med hjemløshed, ved at reducere og kategorisere dem som en sikkerhedstrussel. Men hvorfor er det hjemløse subjekt så traumatisk for den symbolske orden, at det fortrænges?

III

Ét muligt svar er *jouissance*. Det kan oversættes til 'nydelse', men ikke hvilken som helst nydelse. *Jouissance* er den paradoksale smertefulde nydelse der, i Lacans psykoanalyse, udgør selve kernen af subjektivitet. En nydelse hvis eksistens er umulig for bevidstheden, men samtidig betingelsen for indtrædelsen i den symbolske orden. Kært barn har mange navne, og før det bliver klart for læseren, hvordan nydelse besvarer spørgsmålet, må jeg fortsætte omvejen gennem psykoanalytisk terminologi. I konfrontationen med hullet i den symbolske orden, erfarer subjektet et hul i sig selv. Det er oplevelsen af altid at være et skridt bagud, en smule ved siden af og aldrig helt at forstå. Subjektet fødes ind i en orden, der ikke er dets egen, og oplever denne fremmedhed som en mangel i sit selv. Det gør ondt, og subjektet prøver at fylde hullet med mening: Ideer, objekter, personer. Selve manglen, denne ufuldstændighed, skaber derfor det begær, der driver subjektet. Hullet er en radikal fremmedgørelse som på én gang er roden til subjektets eksistentielle mangel og grunden til, dets eksistens. Et menneske uden et hul, er en krop uden subjektivitet.

Sagt med andre ord, er det fordi vi ”mangler”, at vi begærer. I selve afstanden mellem den eksistentielle mangel og begærets objekt, findes *jouissance*. Det er den underbevidste nydelse af dette spændingsfelt; af den pirrende smerte i *ikke* at tilfredsstille det bevidste begær. En umulig rest som aldrig kan indgå i den symbolske orden, men samtidigt er dét, subjektet tager form omkring. Den lacanianske lektion: Subjektivitet er måden, hvorpå vi relaterer til denne mangel.

35

I humanismens orden, i vestlige kapitalistiske demokratier, kan *jouissance* forstås som en bestemt udnyttelse. Økonomisk ulighed og prekært arbejde er en betingelse for funktionen af kapitalisme, som muliggør den livsstil og det forbrug, der opretholder en bestemt materiel levestandard. Migranten i teltlejren, sexarbejderen på gadehjørnet og stofbrugeren med kanylen, er for mig en manifestering af den udnyttelse, som kapitalismen trækker vejret igennem. Kapitalismens subjekt, den franske borger, men i lige så høj grad mig selv, nyder denne udnyttelse. I et humanistisk samfund er nydelsen traumatisk, fordi subjektet underbevidst afhænger af en udnyttelse, som modsætter sig dets etos. Nydelsen afslører, at subjektet er psykisk investeret i noget frygteligt.

III

I Slavoj Žižeks læsning af Lacan (1989) er nydelsen altid ideologisk. Orden er for Žižek en ideologisk struktur, som fortæller subjektet, hvordan det skal nyde, og denne nydelse tager form omkring, hvad Žižek kalder for *symptomet*. Symptomet er, ligesom den uønskede rest, symboliseringen af noget fortrængt. Subjektet forholder sig til det traumatiske hul ved at binde sin nydelse til et bestemt symptom. Det er den symbolske ordens syndebuk. En torn i øjet og på samme tid en prop i hullet, der giver det uforståelige mening. Ved at tilføje nydelse til matrixen orden/uorden forvandles den uønskede rest til et ideologisk symptom. I mit argument er de 12.435 mennesker, der bebor Paris' gader, derfor symptomet oprejst og omvandrende. Migranten og stofbrugeren ligner på afstand et socialt problem, der skal løses for at opnå orden i det franske samfund. En rest der står i vejen for opfyldelsen af ordenens humanistiske begær. Dehumaniseringen af hjemløse forstår jeg derfor som en symptomatisk formation, der fortrænger, at humanismens etos er bundet til kapitalismens ulighed og opretholdelsen af denne gennem vestlige demokratier.

36

Men den symbolske orden er ikke altomsluttende og i psykoanalysen vender det fortrængte altid tilbage gennem sprækkerne. At komme for tæt på den hjemløse er traumatisk for det humanistiske, kapitalistiske, vestlige og demokratiske subjekt. Det er konfrontationen med dets nydelse selv i kød og blod. Måske opdager man, at sexarbejderen står på gadehjørnet for at forsørge sin datter, eller at stofbrugeren har et navn. At når man ser en hjemløs i øjnene, ser et menneske tilbage. At der under symptomet's størknede sårskorpe findes "a hard core embodying horrifying *jouissance*, [...] an object which simultaneously attracts and repels us – which divides our desire and thus provokes shame" (Žižek 1989, 180). Symptomet giver os, ifølge Žižek, et forfærdeligt glimt af vores egen skamfulde nydelse – af ordenens vold. Den er vulgær og subjektet ønsker mest af alt at vende det blinde øje til. Er det ikke præcis det mange af os gør, når vi hører mønter rasle i et papkrus og slår blikket i jorden, for at undgå det gennemborende blik, der venter os? Den hjemløse er aldrig bare en uønsket rest eller et symptom, men altid også et subjekt. Det er denne erkendelse, den franske samfundsorden udøver sin vold imod, når hjemløse og andre socialt udsatte personer tvangsflyttes.

V

Det eneste værn mod det splittede begær og det traumatiske hul i midten af subjektet, er, for Žižek, fantasi. Han bruger ordet, ikke som en forestillingsevne eller illusion, men som en funktion som subjektets virkelighed virker igennem. Fantasi er et narrativ, der orienterer subjektets begær mod et objekt. For Žižek udjævner fantasi revnerne i den symbolske orden, den lapper hullerne i vores virkelighed og forklarer det uforståelige. Kort fortalt lader det borgeren passere den hjemløse med ro i maven. Hvori består fantasien i kontekst af OL? Pierre de Coubertin, OL's grundlægger, formulerede det således i 1890: "Olympism seeks to create a way of life based on the joy found in effort, the educational value of good example and respect for *universal fundamental ethical principles*" (WOA 2024, min markering).

På den officielle OL-hjemmeside er der ledetråde til indholdet af disse principper: Inklusion, bæredygtighed, solidaritet og lighed. Længere nede på hjemmesiden reklameres der for den Olympiske Flygtninge Fond, der med egne ord har været engagerede i at hjælpe flygtninge siden 2017. Deres slogan lyder: “We believe in a society where everyone belongs, through sport” (WOA 2024). OL har derfor en bestemt etos, et narrativ om begivenheden. Žižek skriver følgende om fantasiens rolle: “fantasy conceals the fact that the Other, the symbolic order, is structured around some traumatic impossibility, around something which cannot be symbolized – i.e. the real of *jouissance*” (Žižek 1989, 123).

38

Ved at se på den olympiske etos som fantasi, kommer den ideologiske karakter af OL-begivenheden til syne. OL som en institution skabt i den vestlige universalismes navn, søger og tror på humanismens etos. De pryder sig med ord som inklusion og diversitet, imens det franske politi tvangsfjerner migranter for at kunne afholde en begivenhed, der med OL-arrangørernes egne ord har respekt for såkaldte “universal fundamental ethical principles” (WOA 2024). Det virker som et hyklerisk paradoks, men i mine øjne er dette hykleri selve betingelsen for humanismens orden. Det er heri, at selve dialektikken mellem subjekt og symptom består. For Žižek er det i splittelsen mellem, hvad subjektet *siger*, og hvad det *gør*, at den ideologiske orden, som subjektet erfarer verden igennem, kommer til syne. Tvangsflytningen er et forsøg på at fortrænge symptomets traumatiske status og bevare det i dets fantasmatiske form, som en rest der forhindrer det franske samfund i at opfylde et politisk mål eller begær. Ved fjernelsen af den hjemløse fra bybilledet undgår borgeren det traumatiske møde med sin nydelse og kan fastholde en fantasmatisk distance til hjemløshed. En dehumaniserende distance som underminerer den hjemløse som et subjekt.

Gennem fantasi fremstår den hjemløse som et problem uafhængigt af samfundets organisering og skjuler derfor, at uligheden som den hjemløse symbolisere er nødvendig for funktionen af et kapitalistisk samfund. For mig at se, kræver det humanistiske etos, som subjektet i vestlige kapitalistiske demokratier klynger sig til, en bestemt dehumanisering af hjemløshed, som nægter den hjemløse deres subjektivitet. Den traumatiske status af hjemløshed er derfor selve den hjemløses subjektivitet, og at den humanistiske fantasi er bundet til en dehumaniserende nydelse.

39

Litteratur

Lacan, Jacques. 1964 (1998). Seminar XI: The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis. Paris: Norton.

Douglas, Mary. 1966 (2001). Purity and Danger: An Analysis of the Concepts of Pollution and Taboo. London: Routledge.

Žižek, Slavoj. 1989. The Sublime Object of Ideology. New York: Verso.

Willsher, Kim. 2024. The Guardian. Accessed 11. 22., 2024. <https://www.theguardian.com/sport/article/2024/jun/03/homeless-people-removed-from-paris-before-olympics>.

Le Revers de La Medaille. 2024. Le Revers de La Medaille. Accessed 11. 22., 2024. <https://lereversdelamedaille.fr>.

International Olympic Comitee. 2024. Beyond the Games. Accessed 11. 22., 2024. <https://olympics.com/ioc/national-olympic-committees>.

World Olympians Association. 2024. WOA. Accessed 11. 22., 2024. <https://olympians.org/woa/olympism/>.

Vores åndedrag

Luna MacDonald Heilmann

Nord for San Francisco, i skovens dyb, står det højeste levende etnografiske subjekt; et redwoodtræ. Nåletræet lever i symbiose med svampenetværk i jorden, der får det til at vokse i fairy rings. Og så bebor det en særlig evne. For økosystemer kan blomstre på det, flere meter over skovens bund.

Din bark folder sig som rynket hud
Sprækker
når du ældes
Dine rødder er et net under mig
fletter sig sammen
med træerne omkring dig
I udveksler næring
når der er behov for det
Kommunikerer
under skovbunden
i symbiose
med jordens mycelium
der vokser i fe-ringe
og præger din vækst
Som cirkler af familie
er genetisk og selvvalgt
står du i en kreds af individer
afhængige af hinanden.

Vinden hvirvler dråberne i luften
rammer blade og grene
D
r
y
p
p
e
r
ned
langs
din stamme
mod jorden.

Regnorme snor sig forbi dine rødder
giver næring så frø kan vokse
i hullerne fra skovmusenes gemmesteder
Et dække af mos og bregner
skjuler dine krogede rødder
Selv udhulinger i stammen har en forhåbning af grønt
og bebos af en ræv.

Solen på din krone
kaster et orange lys
skærer i mine øjne
så jeg lukker dem
og forestiller mig at jeg er dig
Suger solens stråler
fast
plantet
i jorden.

Kan du mærke guldbassernes tunge skridt
når du bader i solens lys?
Ser du kolibrierne flakse med vingerne
så hurtigt
at de næsten står stille?

Træ
og menneske
Forbundet af rytmen
Gennem årstider
vækst og forfald
trækker vi vejret
Din udånding
er min indånding
Et kredsløb af åndedrag
Et helende selskab
I flor.

Langt fra mine øjne
og fantasi
i fordybninger
og splinter fra løsnede grene
lander nedfaldne blade
mens sangfugle sværmer
efter insekter
og en salamander gemmer sig
fra en skovspurv
der bygger rede på dig.

På dine grene
meter over jordens overflade
ligger der jord
hvor frø kan vokse
En grobund for bregner og blåbærbuske
Selv andre træer slår rødder på din gren
Nu et økosystem
tyve meter
over
mine skridt
Uden for mit synsfelt.

Den grå asfalt
forbinder
byer og lande
under jorden
over havet
En strøm af vejens konstante støj
danner skyer af os
sorte og mørke
indåndes fra gaden
hvor cement skyder op
som svampe efter regn
En fremdrift af forbundethed
mens skovbrande raser
oplyses andre af blå lys
som en flugt fra fremtiden.

46

Længsel efter en anden historie
En fremtid
med lommer fulde af frø
hvert enkelt i spiring
dansende som feer
laver ritualer i måneskin
med cirkler af liv
og økosystemer jeg ikke kan se
som ingen kan ødelægge.

Du puster
ud
og giver mig liv og
håb
Vores åndedrag binder os sammen
i et væv af alt det der lever.

Du er nu nr. 41 i køen

*Kristian Lyndorff Paris &
Magnus Basse Mejrup*

Du står bagerst i en kø. Den længde, som er overkommelig, men hvor du skal indstille dig på, at nu, er du altså i kø. Det er ikke bare en overfladisk kø, som hurtigt opløses, men en *rigtig* kø, sådan en, hvor man ikke er i tvivl.

Du kan se, at køen langsomt bliver længere. Så lang, at størrelsen på køen nu ikke er overkommelig for alle. Nytilkomne lusker langsomt op langs køen til begyndelsen af køen for at se, hvad der foregår. For at se, hvad og hvorfor denne kø skabes og for at høre, hvor længe dem i køen har stået der, og hvad fremtidsudsigterne er. *Hvorfor er der kø, og kan det mon betale sig?*

Nogle vender om, accepterer køen som deres skæbne og går tilbage til enden af køen. Andre bliver hængende forrest, indtil der skabes en lille forsamling af mennesker i kø. En form for ophobning af mennesker, en byld af individer på den ellers glatte snor, som køen i første omgang udgjorde. Du står i køen, men du kan ikke længere stille dit indre ordensmenneske tilfreds, for du kan ikke verificere, hvem der kommer igennem køen, hvem der overlever køen og slipper ud på den anden side. Er det dem fra den oprindelige kø, eller er det de utålmodige snyltere, der har bevæget sig uhindret op langs køen? Hvad gør du, hvis det kun er de utålmodige mennesker fra bylden, der lister sig igennem? Så rykker køen sig jo ikke; så rykker du dig ikke.

Det ville også skabe incitament for andre til at opgive køen og slutte sig til den autonome ophobning af mennesker længere fremme. Men står den gruppe af snyltende storegoer ikke blot for anarki og egennyttig opportunisme? Sådant er du ikke, slet ikke. Du er et civiliseret menneske. Et menneske, der tror på køen. Bliver i køen.

Men som bylden af mennesker langsomt vokser sig større, gør din torn i øjet det også. Langsomt stadfæster bevidstheden sig om, hvem det er, der trænger igennem. Det er ikke længere folk fra køen, men kun fra den gruppe af autonome, selvdrevne byld. Køen rykker sig ikke ud af flækken. Men du er jo et civiliseret menneske – eller hvad? For du er jo også et menneske med behov, et menneske, der ikke bare lader sig snyde og overhale. Og de ting behøver jo ikke være uforenelige. Det kunne være, du lige skulle gå op og se, hvad det er, der sker.

En kø er et mikrokosmos, et lille bitte fænomen med sin egen logik, normer og regler. Samtidig kan køen som kosmos være bestemmende for meget mere end selve køen; den kan være ordnende for en hel verden, en bestemt kultur eller et bestemt liv. Særligt, hvis køen ikke rykker sig eller eksternaliteter prøver at forstyrre køens orden. For køen er en form for orden. En social orden, der gør sig gældende i vores hverdag.

Man kan tale om en kø, når noget indordnes og kategoriseres i en rækkefølge. Samtidig må en kø også have en form; ellers er den ikke en kø, men snarere blot en forsamling. En sådan form er ikke givet og kan se ud på adskillige måder; i Danmark opererer vi primært indenfor rækker eller linjer, på engelsk hedder det ligefrem *line*, mens i andre lande er køkulturen, køens ordnende form, en cirkel. Helt andre steder er køens form opløst og udliciteret til en online tjek-ind-mekanisme. Men ikke desto mindre beholder køen et vist udtryk. Samtidig er indholdet af køen ikke givet; man kan bruge sin krop som substitut for den plads i rækkefølgen, man indtager, man kan gå online, man kan betale nogen for, at deres krop står i kø, man kan stille sin indkøbskurv, som var den en selv. Lea Ypi (2021), forfatter og filosof, beskriver i sin bog om barndommen i Albanien før murens fald, at det var kutymen at anvende forskellige madvarer som kropssubstitutter i forskellige køer på samme tid, fordi ventetiderne til samtlige supermarkeder og butikker var timelange. Køen for Lea Ypi og hendes familie var en nødvendighed, fordi det var den eneste måde at erhverve sig mad på; man skulle stå i kø(-erne) for at veksle sine madkuponer til madvarer. Køen var på den måde en uundgåelig del af af livet; en betingelse for overhovedet at frigøre sig fra køen og få vekslet madkuponer til mad var at gennemleve køen, at være i køen og acceptere køen som ordnende, som bestemmende for albanernes sociale verden. Det var nødvendigt at overgive sig til køens præmisser. Køen var, i Ypis tilfælde, strukturerende for hele familiens liv, velvære og overlevelse, fordi det var den eneste adgang til en fortsat opretholdelse af livet.

Samtidig arbejder denne typer køer ikke autonomt. Den består kun samlet, fordi ansvaret for den lever i den enkelte - en form for rigid, passiv gruppedynamik. Og fordi den lever i et ansvarsløst domæne uden forudbestemt retning eller autoritet, er den skrøbelig. Den er sårbar overfor sin egen modsætning; sin egen uorden. Køens integritet lever kun så længe, den lever inde i hver af os. Ligesom i Løgstrups *Den etiske fordring* (2010), hvor han hævder, at vi er etiske og moralske mennesker, fordi en betingelse for at være menneske er at opleve og se sig selv gennem andre mennesker. På den måde kan man som menneske ikke undgå at holde en del af den andens liv i sin hånd og således være ansvarlig - moralsk og etisk - for andre mennesker. Sådan er det også med køen; den findes kun så længe kontrakten om en kø *som kø* overholdes. Kun så længe de andre også holder den andens kø-liv i sin hånd. Kastes det på jorden, opløses køen. Det er på den måde, at køen *instituerer* en social orden. Også derfor kan mikrokosmosset føles skrøbeligt og flygtigt, når det testes. Fordi hver og en har et ansvar for, at køen forløber fejlfrit, men samtidig har ingen mere ansvar end andre.

I det splitsekund vi går fra retfærdighedsfølelsen til retfærdiggørelsen af egen forbrydelse mod ordenen, mister vi tiltroen til ordenen fordi køkontrakten undermineres. Som i beskrivelsen ovenfor; skal/skal jeg ikke bryde med køen og dermed også anfægte køens legitimitet og sociale autoritet? I de øjeblikke kan vi ikke længere lægge vores ageren i hænderne på socialt formede ventekonstruktioner, der dikterer en bestemt opførsel. I de øjeblikke konfronteres vi med et kaos, der ikke billiger én opførsel mere end anden, og hvor konsekvensen af ikke at opføre sig i overensstemmelse med gruppen ikke længere medfører social udstødelse, men udelukkende har individuelle konsekvenser. Jovist, konsekvenserne er - for os i det globale nord - ikke, hvad de har været. Det er ikke sådan, at du mister din ugentlige ration bønner eller hvidkål, som Ypi beskriver, at hende og hendes familie rent faktisk stod i kø for at få. Nok nærmere, at du ikke får køtilbuddet på det der løbeur eller bliver afvist i døren, fordi klubben er stopfyldt. Køen er ikke længere et spørgsmål om liv og død. Men i et kort vakuum mellem ordnede køforhold og hver-person-for-sig-selv, tvinges vi til at reevaluere den opførsel, vi ellers udliciterer til erfaring og social accept. Andre steder fungerer køen rent faktisk som adgangen til liv; store køer og specifikke kampe for en plads i en bestemt kø er hverdag for adskillige mennesker rundt omkring i verden; tænk bare på fordrevne palæstinensere, krigshærgede ukrainere eller forfulgte syrere. Overalt indtager køen forskellige livsvigtige roller.

Køen instituerer og består altså samtidig af en bestemt social kategorisering og muligheden for en social *destitution*: En rysten af den sociale verden, der gør os opmærksomme på, at køen kunne være anderledes – dog kun i det tilfælde, at køens ordnende form delegitimeres. Når det sker, og vi mærker djæveln på skulderen, har anarkiet direkte adgang til vores legeme, der i jagten på ikke at blive overhalet og snydt, undergraver det køsystem, der netop er opsat til at forhindre overhalinger og snyd, og som kroppen indtil det øjeblik har været med til at opretholde.

Med disse overvejelser i bagagen fristes vi til at spørge på denne måde; går du ud af køen eller bliver du i køen?

53

Litteratur

Ypi, Lea. 2021. *Free: Coming of Age at the End of History*. London: Penguin.

Løgstrup, Knud Ejler. 2010 [1956]. *Den etiske fordring*. Aarhus: Klim.

My Madsen

Encyclopedia of Maladies in Academic Anthropology: Counter-Diagnosis for a Sick Working Environment¹

1. The text has been altered from its original version to fit the format of this journal. For an extended version including a supportive reading list for beginner analysts of academic maladies, please consult the original: Madsen, My. May 2024. 'Encyclopedia of maladies in academic anthropology: counter-diagnosis for a sick working environment'. Allegra Lab. <https://allegralaboratory.net/encyclopedia-of-maladies-in-academic-anthropology-counter-diagnosis-for-a-sick-working-environment/>

My Madsen is a social anthropologist specialised in Scandinavian culture. She is currently a postdoctoral researcher at the Centre for Social Urban Modelling at the National Museum of Denmark, where she researches socially sustainable urban solutions and citizen driven urban models. She has previously been employed as a postdoctoral researcher at the Centre for Social Data Science, and as external lecturer at University of Copenhagen. Her PhD focussed on institutional cultures, social inclusion and exclusion processes and was part of the University of Copenhagen Excellence Program for Interdisciplinary Studies.

56

Abstract

Though important work has been done in recent years bringing forth the implicit, biased attitudes and comportment within academic anthropology, particular unfortunate patterns of academic culture persistently resist change. By introducing an encyclopaedia of maladies, this piece identifies, diagnoses and catalogues some of the toxic traits anthropologists may contract working in academic environments. By doing so I hope to deliver a poignant critique of a sick working environment, but also a humorous language for initiating healing and change.

What you are about to read is not fiction, but neither is it fact. It is a catalogue of illnesses that do not exist, at least not in the evidence-based sense of the word. Yet, all descriptions are agglomerations of my observations in real-life encounters.

My motivation for beginning this encyclopaedia came after recovering from years of stress and anxiety related to a severely damaging working environment at a university. Though I have been thankful for the diagnosis and subsequent treatments I have received on my way to recovery, there has always been a profoundly problematic bias to it: it diagnosed *me* as ill and treated *me* to become healthy while the anxiety-inducing environment was only rhetorically cautioned.

This piece is a counter-diagnosis. It uses the positive traits of diagnosis, namely identification and verbalisation, to point at and describe some of the toxic traits anthropologists may develop in academia and which in sum constitute a sick working environment. As I have heard in therapy: the first step to recovery is diagnosis. Thus, I endeavour to embark upon a reciprocal quest by offering this encyclopaedia to academia, my 'giving back', in the hope that it will be poignant enough to hurt but also humorous enough to initiate a language for healing.

The following sections describe the primary maladies - major groups of illnesses - I have recorded.

Hyperideal heroism

The specification of this condition is a firm though often subconscious belief in an extreme version of a professional ideal, regarding 'true' anthropologists as the lone hero venturing 'out there' in the wild to bring back knowledge. The delusion gains strength from the history of classic anthropology where fieldwork was done alone, far away and in rough conditions. Though such work conditions are no longer the preconditions of fieldwork or indeed anthropology, persons with *hyperideal heroism* suffer from the delusion that other kinds of fieldwork are inferior or indications of a lazy/soft/loose character of the fieldworker.

People suffering from this condition typically have very little insight into their own problem but instead consider any steps towards self-awareness or treatment as an attack that needs to be defeated. Therefore, treatment is difficult as it may further the condition. If several persons suffer from *hyperideal heroism* at the same workplace they may develop a *schismogenetic-mass-psychosis* where their self-righteous, confrontational criticism spirals out of control.

58

Despite a gendered background of the malady, both men and women may contract *hyperideal heroism* (though the percentage of men suffering from this condition might well be higher - more research is needed).

Typical symptoms

People with *hyperideal heroism* often express an obsessive emphasis on overcoming challenges, e.g., by turning dangerous or traumatic experiences into boisterous stories of either heroic or humorous genres. The condition may also cause a further *pathological-righteousness-syndrome* resulting in hostile language such as "interview-fieldwork" (pronounced in a sarcastic sneer) - a derogatory expression for describing fieldwork based primarily on interviewing, as opposed to 'living with' the field. Another known characteristic is that both positivity and negativity is expressed through fierce polemic behaviour.

Empathetic masochism

Empathetic masochism is a self-defeating disorder defined by recurrent and intense feelings of emotional pain, guilt, insufficiency, and shamefulness along with delightful moral arousal from this self-suffering. Symptomatic of this disorder is that it revolves around strong and painful empathies towards an 'empathetic object of study', typically suffering human subjects or subject positions. The disorder is based in a simultaneous affective emotional experience of the pain of the empathetic object and shame of feeling this pain as it is rationally understood by the empathetic masochist as 'secondhand' and not one's own pain.

59

The condition is nourished by distorted implicit ideas of science professionalism as detached, objective and separable from both body and emotions. As such, it is a dissociative disorder that causes a continuous *delirious double guilt* for subsuming others' pain while insisting that rationally the sensation of pain is not one's own - not 'real' - and therefore one should be able to separate or manage it. At the same time, this stage of continuous guilty suffering becomes to the ill person the only morally justifiable way of being and therefore the only way to feel moral arousal and (painful) comfort.

Typical symptoms

The condition may develop into a regular *algomoralis*² *syndrome* where the person dives into ever more painful conditions of the empathetic object to engage in utopian rectifying of suffering (e.g., inequality) but also to let oneself suffer even more for not suffering (and for vicarious suffering and for not being able to not suffer and for letting emotional pain cloud the objectivity and professional detachment, and for feeling moral arousal from self-suffering).

2. Algos means pain. Moralis means manners of moral

Compulsive opportunistic tunnel-vision disorder (COTD)

COTDers suffer from the strong delusion that the end goal they are pursuing justifies the means (any means) of getting there. The condition is primarily defined by a lack of restraint known as *compulsive professional hyperphagia* which is extreme goal-oriented opportunistic strategising, where anything and anyone may be consumed to reach the professional goal. Additionally, they attain a profound tunnel-vision that only allows them to see and engage with things and people as long as they speak to the goal.

If left untreated the condition may easily leap into the full-blown behavioural disinhibition of *ruthless phantasmatic egotism* manifested in increased disregard of social conventions, accelerating levels of opportunistic strategising without consideration for present consequences and a highly selective assessment of past learnings (e.g., critique from colleagues). In later stages people with this condition develop a reduced responsiveness to the distress they cause others (e.g., junior colleagues) along with the uncritical and very resilient delusion that they in fact help others in the process of reaching their own goals. This combination serves them to justify and accelerate their own disorder - also known as *the greater good hyperbolism*.

Typical symptoms

COTDers develop a dopamine-infused limitlessness towards work. COTDers are energetic, charismatic, often visionary and not intentionally harmful, however they often show reduced inhibitory control regarding the demands they put on other people - some of whom are professionally dependent on them. Oblivious as COTDers are of their own mal-condition, they may say things like; “it’s no problem, I have done it lots of times before” when confronted with critique or restrictions questioning their behaviour.

61

Known infectious sequelae

Though COTDers often reach impressive professional goals - that might indeed also benefit others - colleagues to COTDers must exercise minute attention to defending their limits towards work (e.g. working hours, tasks, demands, weekends, holidays etc.).

Hermeneutic disillusion

Hermeneutic disillusion begins abruptly with a severe *double-doxic breakdown* during which the ill person loses faith in anthropology as profession after realising that anthropologists interpret and theorise the world but also theorise and interpret the conditions under which such interpretations are possible - which includes anthropology itself. Persons suffering from *Hermeneutic disillusion* may experience profound *Iconoclastic grief* - showing anger and blame towards their profession which they feel has left them with a painful epistemic non-belief³.

The most prominent effect of the illness is, however, that it causes severe *professional-superiority-inferiority-complex*. Here the ill person finds anthropology to be a super-relativistic science that really can't be used for much but simultaneously holds the firm belief that anthropologists are the only professionals capable of seeing through the falsum of truth to which other sciences are mindless slaves to. If not treated, the ill person may enter a state of *professional fugue*⁴ where one loses any sense of professionalism or indeed develops a strong psychotic delusion that there can be no such things as science or knowledge.

62

3. The only truth is, there is no truth.

4. Fugue is a rare psychiatric phenomenon characterized by reversible amnesia for one's identity.

Typical symptoms

Even in its early stages the illness can be identified by fits of *acute relativism* where the infected person becomes momentarily incapable of having any professionally informed stance or opinion. The condition is especially known to attack students and people who didn't recover from reading the 80s debates on representation.

Mysophobia Academicai/ Academic Mysophobia⁵

Academic Mysophobia is a paranoiac obsession with scientific purity. Ill persons show strong anal-retentive fixations with critical research of core theoretical issues within anthropology itself, along with denialism towards any prosperous cross-fertilisation outside of academia. The illness causes a *critique-cutting-core superiority complex* where the ill perceive themselves as highly experimental and cutting edge, even though their dogmatic attitude towards scientific purity forces them to reside within narrow theoretical landscapes dominated by a few white men who cross-quote each other.

Academic Mysophobics are strongly attracted to each other and often gather in clannish intellectual circles to elate in fetishising barely accessible theory as a means of controlling the impureness outside their circle. Such groups often develop a collective *applied-taboo* where any mentions or contact with applied anthropological endeavours, professionals, or labour is perceived as highly polluting. Confrontation with the taboo may drive the ill into severe compulsive *french-philosophy seizures* characterized by frantic cleaning of the besoiled science by showering it in ever more highly abstracted and cryptically written theories.

5. Mysophobia is the fear of contamination. Myso from ancient Greek μύσος (músos) meaning uncleanness

Typical symptoms

Even in its early stages Academic Mysophobics may be identified by their inability to ask questions or give responses outside of their own work and theoretical topics, regardless of the content of the meeting, presentation, symposium, workshop, etc.

65

Known infectious sequelae

If not cautious, colleagues of Academic Mysophobics may come to suffer from *academic impostor syndrome* - an inferiority disorder where capable professionals start referring to themselves as not 'proper' or 'real' anthropologists.

Afterword: Do your medical check-ups

Now that you have read about the main illnesses you will be able to recognize symptoms and outbreaks within your working environment. For limiting the spread of contamination please alert any person showing symptoms by referring them to this encyclopaedia. As the maladies described here often grow unnoticed for long periods of time it is recommended to do regular self-examinations by taking a long hard look in the mirror approximately once a month. Take care.

Karoline Faarkrog Götzsche

Profit på blodige vinger: Danmarks rolle i Gaza

Danmarks våbeneksport er en milliardindustri, men på bundlinjen er det ikke kun en fortælling om penge og magt. For hver krone, der tjenes på avanceret krigsmateriel, betales der med menneskeliv. I Gaza slutter en femårig piges liv i ruinerne af det, dansk våbeneksport bidrager til; israelske F35-fly med danske dele. Den danske deltagelse i F-35-programmet giver økonomisk gevinst og stærke alliancer, men gør også Danmark til en del af et politisk spil, hvor vores etiske kompas udfordres. Danmark har valgt sine alliancer – men hvad koster det at vælge politisk magt frem for de demokratiske principper, vi hævder at stå for? Spørgsmålet er, om vi virkelig forstår omkostningerne ved vores rolle, eller om vi blot lukker øjnene for de etiske brud, der følger med de militære kompleksiteter. I dette debatindlæg undersøger jeg, hvordan Danmarks rolle som leverandør af dele til israelske F-35 fly ikke bare handler om økonomi og strategi, men også om et politisk ansvar for opretholdelsen af menneskerettigheder. Krigen transcenderer tid og sted – spørgsmålet er, om vi er villige til at se dens virkelighed i øjnene, eller om vi fortsat vil lade ansvaret for civile liv falde gennem vores hænder.

Verdens mægtigste krigsmaskine

Adir betyder “Den mægtige”, og er det israelske navn for F-35 flyet. Fly, den israelske hær køber gennem F-35-samarbejdet. En alliance bestående af otte partnerlande, herunder Danmark og USA. Ifølge udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen har den danske deltagelse i samarbejdet ”central betydning for dansk sikkerhed” (Danwatch 2024d). Som partnernation har Danmark indflydelse på flyenes udvikling, og derfor spiller en række danske virksomheder en afgørende rolle som leverandører af komponenter til de avancerede kampfly. Terma, Danmarks største forsvarsvirksomhed, leverer 80 forskellige dele til flyene, herunder de såkaldte pyloner, der holder og affyrer flyets eksterne bomber og missiler. Produktionen udgør en milliardforretning for den danske forsvarsindustri, og Terma har offentliggjort ambitioner om at fordoble sin allerede milliardstore omsætning. Termas pressechef Sara Neergaard udtrykker, at virksomheden er stolte over at være en del af F-35 programmet, da firmaet derigennem ”yder et betydeligt bidrag til Danmarks vigtige alliance med USA og andre lande” (Danwatch 2023b).

Selvom både regeringen og Terma fremhæver den økonomiske succes og strategiske betydning af samarbejdet, mener jeg ikke, at vi kan ignorere de bagvedliggende etiske dilemmaer og konsekvenser. Historien om det ”gode partnerskab” præsenteres som en fortælling om vækst og sikkerhedsskabende alliancer, men bag facaden gemmer sig en virkelighed, hvor Danmarks geopolitiske interesser væver landet ind i inhumane, globale konflikter. Når vi vælger at støtte dette samarbejde, bidrager vi ikke kun økonomisk, men også moralsk til militære operationer, der modsiger de værdier, vi som nation hævder at stå for.

69

Den udenrigspolitisk aktivisme

Efter over et år af en indiskutabel grusom krig i Gaza er mere end 42.000 palæstinensere blevet dræbt, og næsten to millioner – svarende til 90 procent af befolkningen – fordrevet fra deres hjem. Gaza er på randen af kollaps. Sideløbende har Israel fået leveret 36 af 75 bestilte kampfly fra F35-samarbejdet (Læger uden grænser 2024). Flyene er på vingerne i døgndrift, indsamler data til identificeringen af bombemål, kaster tonstunge bomber, og forvolder massive ødelæggelser i Gaza (Forsvarsministeriet 2024). Dele produceret af Terma gør kampflyene operationelle og binder dermed Danmark direkte til de israelske angreb. Når danske komponenter indgår i flyenes funktion, bliver vi ikke blot passive leverandører; vi bidrager aktivt til en militær offensiv, der har katastrofale humanitære konsekvenser. Denne våbeneksport er for mig kun mulig, fordi skiftende danske regeringer gennem årtier har prioriteret forsvars- og sikkerhedspolitik ufravigeligt højt.

Danmarks tidligere tilbageholdende udenrigspolitik under verdenskrigene og den kolde krig er blevet erstattet af en mere offensiv strategi, der med engagement i konflikter som Irak og Afghanistan, markerer et skift fra neutralitet til direkte intervention. Antropologen Mads Daugbjerg beskriver denne politiske retning som en dansk *udenrigspolitisk aktivisme*, som ikke blot søger at styrke Danmarks militære kapacitet gennem alliancer, men også at opbygge den nationale identitet og stolthed gennem militære handlinger (Daugbjerg 2019: 165). Aktivismen afspejles i politikernes retorik, hvor militær involvering legitimeres med en appel til de idealer, som demokratiske samfund bygger på. Forhenværende statsminister Anders Fogh Rasmussen har eksempelvis om den danske deltagelse i krigen i Irak udtalt: ”I kampen mellem demokrati og diktatur er man nødt til at tage stilling. [...] Vi var ikke, hvor vi er i dag, hvis vi eller andre havde valgt at lade stå til. Der er situationer, hvor vi er nødt til at vælge det ubehagelige for at sikre frihed og fred” (Danmarkshistorien 2012). Rasmussen fremlægger en tydelig præmis: Militære handlinger er nødvendige for at beskytte frihed og demokrati. Retorikken understøtter en politisk retning, der legitimerer militært engagement som en måde for Danmark at positionere sig som en aktiv og ”ansvarlig” aktør på den globale, politiske scene. I min optik ligger den nuværende regerings retorik om F-35-samarbejdet i klar forlængelse af den udenrigspolitiske aktivisme, hvor Danmark gennem alliancen søger at styrke sin position som en pålidelig og engageret partner i verdens konflikter. Jeg mener, at denne positionering rejser alvorlige spørgsmål: Hvor går grænsen mellem at fremme Danmarks politiske interesser gennem militære alliancer og at acceptere de uetiske konsekvenser af at støtte en så utilgivelig virkelighed, som den vi ser i Gaza?

Strategi over moral

Danske NGO'er og græsrodsbevægelser retter skarp kritik mod Danmarks godkendelse af Termas eksport til F-35-samarbejdet. Organisationerne Mellemløst Samvirke, Amnesty International Danmark, Oxfam Danmark og den palæstinensiske menneskerettighedsorganisation Al-Haq har indledt en retssag mod den danske stat, da de vurderer, at våbensalget til Israel bryder med internationale regler for våbenhandel. I forbindelse med retssagen påpeger generalsekretær for Amnesty International Danmark, Vibe Klarup, nødvendigheden af, at den danske regering træder i karakter og adresserer alvoren af Israels handlinger i Gaza: "Vi har dokumenteret, at Israels regering begår voldsomme forbrydelser mod palæstinenserne; forbrydelser mod menneskeheden i form af apartheid, krigsforbrydelser og nu også folkedrab. Det er forbrydelser, som Danmark er forpligtet til at reagere på" (Amnesty 2024b). Samtidig opfordrer et nyligt fremsat borgerforslag, med over 26.000 underskrifter, til et stop for al våbenhandel med Israel både direkte og indirekte – herunder også samarbejdet om F-35. Forslaget henviser til, at Israel er anklaget ved FN domstolene ICC og ICJ for krigsforbrydelser og folkedrab (DR 2024).

Danmark er juridisk bundet af FN's og EU's regler for våbenhandel, som forbyder eksport af militært udstyr, hvis der er en "klar" eller overvejende risiko for, at det "kan" anvendes til krigsforbrydelser (Udenrigsministeriet). Anklagerne mod Israel ved FN's domstole understreger netop denne risiko, da Israel anklages for at udføre krigsforbrydelser og folkemord i Gaza. Med en så voldsom anklage kunne man forestille sig, at den danske stat ville genoverveje sin våbeneksport, men de internationale forpligtelser vejer tilsyneladende ikke tungt nok. Termas pressechef Neergaard fastholder, at al Termas eksport foregår i overensstemmelse med dansk lovgivning (Danwatch 2023b). Løkke Rasmussen og justitsminister Peter Hummelgaard har også understreget, at der ikke er givet tilladelse til direkte militær eksport til Israel. Påstanden står dog i kontrast til Termas ansøgninger om eksporttilladelse, som afslører, at Israel er blandt de potentielle slutbrugere af flydelene. Regeringens officielle eksporttilladelser angiver dog slutbrugeren som "ukendt" (Danwatch 2024h). Ifølge Udenrigsministeriet gennemføres eksporten med USA som modtager, og den danske eksportkontrol baserer sig derfor primært på en overordnet vurdering af USA's udenrigs- og sikkerhedspolitiske interesser. Denne praksis tager dog sjældent højde for, hvilke lande komponenterne videresælges til, efter de når USA (Udenrigsministeriet 2024).

Det står med disse udmeldinger klart for mig, at regeringen ikke blot undgår at tage det ansvar, de juridisk er forpligtet til – de manøvrerer aktivt uden om det. Ved at prioritere politiske alliancer og økonomisk stabilitet frem for moralsk integritet, vælger Danmark at opretholde sin position i globale magtstrukturer på bekostning af de værdier, vi hævder at forsvare. Den fortsatte støtte til F-35-samarbejdet illustrerer, hvordan internationale forpligtelser og demokratiske principper nemt skubbes til side, når de konflikter med magtfulde alliancer. Løkke Rasmussens udtalelser om emnet er klare eksempler på, hvordan regeringen marginaliserer betydningen af de danskproducerede flydele for at legitimere den fortsatte deltagelse i samarbejdet: ”Der findes jo ikke den mulighed in real life, hvor vi unilateralt i den partnerskabskreds meldte ind: Vi er med, men det er på den konditionalitet, at I skal pille den skrue, som er leveret fra en eller anden dansk industrivirksomhed, den skal I pille ud af flyene, som bliver sendt til Israel” (Information 2024).

Løkke Rasmussen klarlægger i sin udtalelse et åbenlyst paradoks: På papiret opretholder Danmark international lovgivning, men i praksis lukker politikerne aktivt øjnene for de fatale konsekvenser den politiske retning forsvare. Det handler netop ikke blot om et par skruer, men om dele for milliarder af kroner og med enorm militær indflydelse. Når politikerne reducerer Danmarks bidrag til en ubetydelig detalje, skjules de reelle konsekvenser bag en facade af pragmatisme og realpolitik. Jeg kan kun undre mig over, hvordan regeringen kan fastholde en praksis, der på én gang ignorerer effekterne af den danske våbeneksport, og samtidig påstår at beskytte demokratiske værdier. Det virker, som om regler og forpligtelser kun gælder, når de ikke står i vejen for magtfulde alliancer og økonomiske interesser. Som de danske NGO'er ser jeg det nødvendigt at råbe op. Hvordan kan vi acceptere en politik, der så åbenlyst vægter profit og geopolitisk status over beskyttelsen af civile liv og menneskerettigheder?

Hvad koster vores valg?

Danmarks fortsatte deltagelse i F-35-samarbejdet rejser et grundlæggende spørgsmål: Hvad koster det at opretholde rollen som en troværdig international partner, når prisen betales i menneskeliv? Den nylige arrestordre fra ICC på Israels premierminister Benjamin Netanyahu for krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden giver håb om retfærdighed. Samtidig stiller den igen Danmark i et kritisk lys: Hvordan kan vi fortsætte med at levere våbenkomponenter til det samme israelske militær, der står anklaget? Jeg sidder tilbage med en enorm følelse af afmagt, som vokser i takt med politikernes hykleri: Hvor står vi, hvis de love, der skal sikre vores folkeret, kan ignoreres uden konsekvenser? Er det acceptabelt, at fjerne krigszoner reduceres til arenaer, hvor vi dyrker vores nationale ego, mens vi ser bort fra de humanitære omkostninger? Jeg mener, at det er på tide at konfrontere vores valg og deres konsekvenser. Hvis Danmark vil være en aktør, der værner om menneskerettigheder og fred, må vi genoverveje vores rolle i kriser, som den vi ser i Gaza. Hvis vi ikke tør tage ansvar, risikerer vi at miste mere end vores moralske integritet, nemlig underminere de værdier, vi som nation hævder at forsvare. Det er på tide, at vi spørger os selv, hvem der betaler prisen for vores valg – og om vi virkelig kan acceptere svaret.

Litteratur

Altinget 2024. Regeringen skider på folkeretten ved at tillade våbenleverancer til Israel. Skrevet af Eva Flyvholm. Altinget.dk 4. juni 2023. Link: <https://www.altinget.dk/artikel/danske-vaaben-bomber-civile-i-palaestina-hvordan-skal-verdensordenen-blive-stabil-naar-vi-skider-paa-international-lov> Downloadet 2.11.2024

Amnesty 2024a. 'You feel like you are subhum' Israel's genocide against palestinians in Gaza. Amnesty International 2024. Link: <https://amnesty.dk/wp-content/uploads/2024/12/2024-11-29-Gaza-genocide-report.pdf>. Downloadet 5.12.2024

Amnesty 2024b. Israels regering begår folkedrab i Gaza, konkluderer Amnesty International i en ny rapport. Amnesty.dk. Link: <https://amnesty.dk/israels-regering-begaar-folkedrab-i-gaza-konkluderer-amnesty-international-i-en-ny-rapport/>. Downloadet 5.12.2024

75

Borgerforslag 2024. Borgerforslag FT-18461: Stop våbeneksport til Israel. Link: <https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-18461>. Downloadet 30.10.2024

Danmarkshistorien 2012. Pressemøde vedrørende Irak, 21. marts 2023. Danmarkshistorien.dk 3. december 2012. Link: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/pressemoede-vedroerende-irak-210303/>. Downloadet 14.3.2024

Danwatch 2023a. Jurister underkender regeringens forsvar for eksporten til israelske kampfly. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 17. december 2023. Link: <https://danwatch.dk/jurister-underkender-regeringens-forsvar-for-eksporten-til-israelske-kampfly/>. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2023b. Efter afsløring kræver menneskerettighedsorganisationer stop for dansk kampflyeksport til Israel. Skrevet af Nikolaj Houmann Mortensen, Emilie Ekeberg & Carlotte Aagaard. Danwatch.dk 27. marts 2023. Link: <https://danwatch.dk/efter-afsloering-menneskerettigheds-organisationer-kraver-stop-for-dansk-kampfly-eksport-til-israel/>. Downloadet 2.11.2024

Danwatch 2024a. Partier lægger nyt pres på regeringen for at stoppe våbeneksport til Israel. Skrevet af Charlotte Aagaard. Danwatch.dk 4. september 2024. Link: <https://danwatch.dk/partier-laegger-nyt-pres-paa-regeringen-for-at-stoppe-vaabeneksport-til-israel/>. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024b. Tonstunge bomber og massiv skade: Sådan bruger Israel danskudrustede kampfly i Gaza. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 26. marts 2024. Link: <https://danwatch.dk/danskudstyrede-kampfly-spiller-en-noeglerolle-i-bombardementerne-af-gaza/>. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024c. Danmark har sendt reservedele til israelske kampfly, mens bomberne regnede ned over Gaza. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 18. juni 2024. Link: <https://danwatch.dk/dk-sender-kampflydele-til-israel-midt-under-krigen-eksperter-taler-om-lovbrud-xxx/>. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024d. Løkke: Risiko for krigsforbrydelser skal "vejes op mod" danske interesser. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 3. maj 2024. Link: <https://danwatch.dk/loekke-risiko-for-krigsforbrydelser-skal-vejes-op-mod-danske-interesser/> Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024e. Forsvarsministeren erkender, at Israel bruger danske våben i strid med FN-regler. Skrevet af Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 23.oktober 2024. Link: <https://danwatch.dk/forsvarsministeren-erkender-at-israel-bruger-danske-vaaben-i-strid-med-fn-regler/>. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024f. Kampfly med dansk udstyr har deltaget i bombeangreb, som dræbte 75 børn i Gaza. Skrevet af Nikolaj Houmann Mortensen, Emilie Ekeberg & Carlotte Aagaard. Danwatch.dk 2024. Link:<https://danwatch.dk/undersogelse/kampfly-med-dansk-udstyr-har-deltaget-i-bombeangreb-som-draebte-75-boern-i-gaza/>. Downloadet 4.11.2024

Danwatch 2024g. Store civile tab: Danskudstyrede kampfly stod bag blodigt angreb i Gaza. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 1. september 2024. Link: https://www.google.com/url?q=https://danwatch.dk/store-civile-tab-dansk-udstyrede-kampfly-stod-bag-blodigt-angreb-i-gaza/&sa=D&source=docs&ust=1733799125078041&usg=AOvVaw1U3CmeULpzMy_azslnRMII. Downloadet 28.10.2024

Danwatch 2024h. Våbeneksport-myndighederne udelod oplysning om Israel. Skrevet af Charlotte Aagaard & Emilie Ekeberg. Danwatch.dk 26. juni 2024. Link: https://www.google.com/url?q=https://danwatch.dk/store-civile-tab-dansk-udstyrede-kampfly-stod-bag-blodigt-angreb-i-gaza/&sa=D&source=docs&ust=1733799125078041&usg=AOvVaw1U3CmeULpzMy_azslnRMII. Downloadet 28.10.2024

Daugbjerg, Mads. 2019. Heroes once again. *Ethnos* 84(1): 160-178.

DR 2024. FN's domstol har kaldt israelske besættelser ulovlige: Nu skal skruen strammes, mener. Skrevet af Karen Klærke. dr.dk 24. juni 2024, Link: <https://www.dr.dk/nyheder/udland/fns-domstol-har-kaldt-israelske-besaettelser-ulovlige-nu-skal-skruen-strammes-mener>. Downloadet 20.11.2024

Finans 2023. F-35 samarbejde giver Danmark tryghed og arbejdspladser. Skrevet af Jes Munk Hansen Hansen. finans.dk 12. september 2023. Link: <https://finans.dk/debat/ECE16407592/f35samarbejde-giver-danmark-tryghed-og-arbejdspladser/>. Downloadet 2.11.2024.

Folketinget 2023. § 20-spørgsmål S 165 Om at F-35-kampfly med danskproducerede dele anvendes af det israelske luftvåben til angreb mod Gaza. Folketinget.dk 20. november 2023. Link: <https://www.ft.dk/samling/20231/spoergsmaal/S165/index.htm>. Downloadet 28.10.2024.

Forsvarsministeriet 2024. Forsvarsministeren besøger F-35 programmet i USA. fmn.dk 23. januar 2024. Link: <https://www.fmn.dk/da/nyheder/2024/forsvarsministeren-besoger-f-35-programmet-i-usa/> Downloadet 28.10.2024.

77

Heiselberg, Maj Hedegaard. 2017. Fighting for the family: Overcoming distances in time and space. *Critical Military Studies* 3(1): 69-86.

Information 2024. Løkke vejer risiko for israelske krigsforbrydelser op mod Danmarks egne interesser. Skrevet af Sebastian Gjerding, Lasse Skou Andersen, Rune Lykkeberg. <https://www.information.dk/indland/2024/05/loekke-vejer-risiko-israelske-krigsforbrydelser-danmarks-egne-interesser>. Downloadet 28.10.2024

Information 2024. Ny dom holder bagdør åben for eksport af dele til Israels kampfly. Skrevet af Lasse Skou Andersen. Information.dk 18. juli 2024. Link: <https://www.information.dk/indland/2024/07/ny-dom-holder-bagdoer-aaben-eksport-dele-israels-kampfly>. Downloadet 28.10.2024

Læger uden grænser 2024. KRIG I GAZA: ET ÅR I BILLEDER. Link: <https://msf.dk/fra-felten/krig-i-gaza-et-aar-i-billeder/> Downloadet 10.12.2024

Udenrigsministeriet 2024. UPN Bilag 366: Udredning om våbeneksport. Link: <https://www.ft.dk/samling/20231/almdel/UPN/bilag/366/2912251.pdf>. Downloadet 28.10.2024. Udenrigsministeriet. EU-regler for eksportkontrol. Udenrigsministeriet.dk. Link: <https://um.dk/udenrigspolitik/sikkerhedspolitik/eksportkontrol/eu-regler-for-eksportkontrol> Downloadet 20.11.2024

The Taste of Pot in the Air

Arendse Reeh

A man in a wheelchair, telling me he's a serviceman, assuring me I don't need to be afraid—just asking for a helping hand.

Waving as I pass by,
yelling kindly,
that I have a nice smile.

Expensive clinking shoes, balloons in the air.

In Washington Square Park, a Black man without feet crawling on the concrete

Someone everywhere, sleeping in the streets,
in the dim lighting
of the Empire State Building.

Being afraid to be a woman here,
always walking on the lookout—
not for those around me,
but for the ones on top.

80

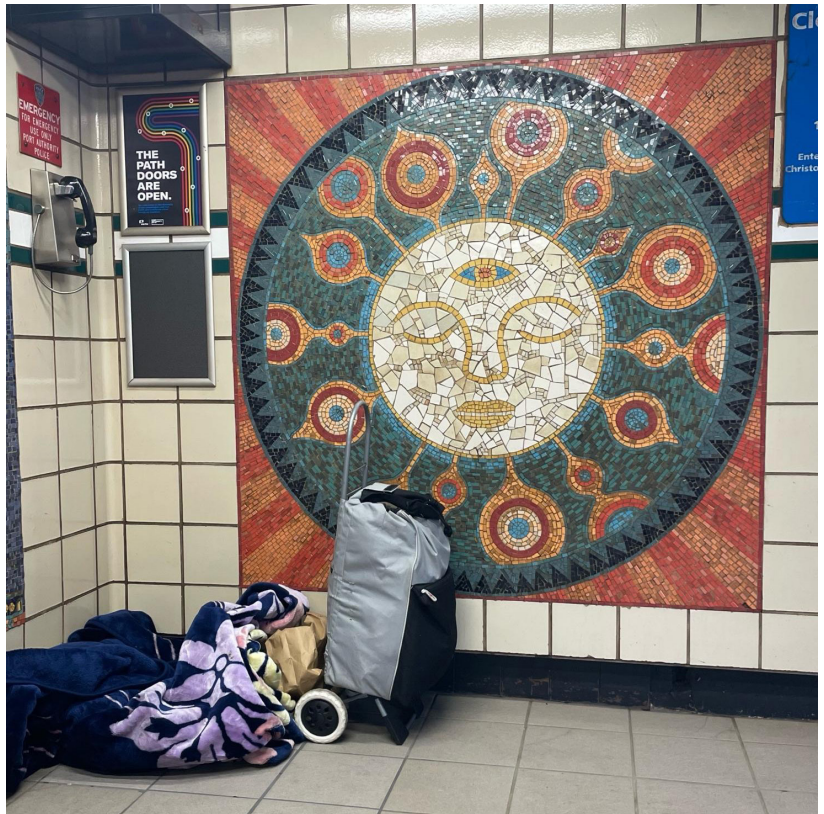
No one wants to be at the bottom,
ignoring that there is
a bottom.

AirPods in,
overhearing the woman with frizzy white hair
singing in a blue seat on the PATH.

*God bless us all,
and bless me too
to find bigger dreams.*

And suddenly, I understand the longing for something more
than just the taste of pot in the air.

81

From my time in NYC, September 2024

Gustav Brorholt Eskildsen

**Taiwan i
sprækkerne
af
den
nationale
verdensorden**

En park ca. 2 timer fra Taipei, hvor mange af de statuer af Chiang Kai-shek der er tilbage fra perioden under et-parti-styret står i dag. I Taiwans næsten 40 år med nødretslov, opbyggede staten en stærk kult omkring Chiang Kai-shek, partiet og idéen om Republikken Kina.

84

1. Det begynder med fortiden

“Det er svært at forestille sig—,” siger Kevin¹, mens vi sidder klemmt inde ved et hjørnebord på en livlig hotpot-restaurant i det sydlige Taiwan en varm oktoberaften, “—at kommunistpartiet kollapse før de kunne finde på at gøre noget dumt.” Truslen om et kinesisk angreb mod Taiwan, forklarer han, vil altid være der, og derfor “er den eneste udvej at skabe en ny identificering” – en ny nationalånd, om man vil, der som Kevin ser det, skal samle nationen Taiwan og favne de mange og forskelligartede idéer om dets fortid, nutid og fremtid.

1. Navne og steder er ændret. Tekstens indhold er baseret på samtaler i Taiwan i efteråret 2024 og citaterne er egne oversættelser fra engelsk/kinesisk.

Dilemmaet Kevin skitserer er også kernen i det, der gør Taiwans position i det internationale samfund, måske særligt i forhold til stormagtsnaboen Kina, både prekær og akavet. For at landet Taiwan, officielt kaldet 'Republikken Kina, Taiwan', eksisterer i dag, er resultat af en lang række historiske tilfældigheder. Fra 1895 til 1945 var Taiwan en japansk koloni, men efter 2. Verdenskrig måtte Japan overdrage kontrollen over Taiwan til nationalistpartiet i Kina (Kuomintang eller KMT), der på det tidspunkt kæmpede om magten over Kina med det kinesiske kommunistparti. Da Kuomintang, ledet af generalissimoen Chiang Kai-shek, tabte kampen om Kina i 1949, flygtede de med over en million soldater og borgere til Taiwan og forskansede sig der. På det tidspunkt havde øen allerede over seks millioner indbyggere med egne sprog og kulturer, så for at fastholde magten og ønskedrømmen om at generobre Kina, indledte Kuomintang fra da af et brutalt etpartistyre i Taiwan, der holdt landet i militær undtagelsestilstand i næsten 40 år.

At Chiang Kai-shek på den måde holdt fast i idéen om at generobre Kina og aldrig udråbte Taiwan som stat, er kimen til det paradoksale mellemrum Taiwan eksisterer i i dag. Som et land, der er *de facto* uafhængigt, men *de jure* hverken-eller, idet det kun er anerkendt af et fåtal mindre lande og østater som Paraguay og Palau. Men også som et land, der officielt går under navnet 'Republikken Kina', selvom dette ikke matcher størstedelen af befolkningens selvforståelse, fordi navnet som sådan ikke har noget med Taiwan at gøre, men var det navn, Kuomintang forsøgte at samle Kina under. Derfor ser mange det i dag også som et fortidslevn fra etparti-perioden, Taiwan er ufrivilligt bundet fast til af sin forfatning – en forfatning skrevet af det samme parti, der styrede landet diktatorisk og enerådigt indtil starten af 90'erne.

2. Sprogets utilstrækkelighed

Fra ved 7-tiden bliver restauranten gradvist tømt. Det er for længst blevet mørkt, men luften er stadig lun og fugtig, da Kevin begynder at forklare, at selve sproget også modarbejder de enkle, overskuelige forklaringer af Taiwans historie og identitet. At et hav af nuancer forsvinder, så snart man skifter til dansk eller engelsk. Nuancer, jeg også selv kun langsomt er begyndt at opfatte. For eksempel det, at selvom 'Republikken Kina' og 'Folkerepublikken Kina' på dansk og engelsk lyder næsten ens, er de på kinesiske sprog (som mandarin og taiwanesisk) helt forskellige idéer. Det første, på 4 tegn, er dannet af ordene for 'den kinesiske nation' og 'republik' mens det andet, på 7 tegn, består af ordene for 'den kinesiske nations folk' og 'folkerepublik'. På den måde er der et mere ideologisk ladet 'folk' i 'Folkerepublikken Kina' end i Taiwans officielle navn, hvilket vidner om de to navnes forbindelser til to vidt forskellige politiske bevægelser i den kinesisktalende verdens historie.

På den måde kan selve sproget, som Kevin forklarer det, være en barriere for omverdens forståelse og for at sælge fortællingen om Taiwan. Han fortæller, at han ofte må forklare disse nuancer, fordi journalister og udefrakommende ellers kun møder de mest partiske, ensidige udlægninger. Fordi den internationale mediedækning sjældent tager højde for disse nuancer, men først og fremmest fremstiller Taiwan som en kampplads mellem to supermagter, bliver dets 23 millioner borgere, deres regering og aktivister og politiske landskab skrevet ud af historien. Et af de spørgsmål om Taiwan, jeg oftest hører, er hvor stor magt Kina har over Taiwan – og fordi medierne giver indtryk af Taiwan som en kampplads, overrasker det tit, at Kina ingen direkte indflydelse har på Taiwans politiske landskab, men kun gør sig gældende indirekte, via gråzoneoperationer, ligesom Rusland har gjort det imod USA og Europa i årtier.

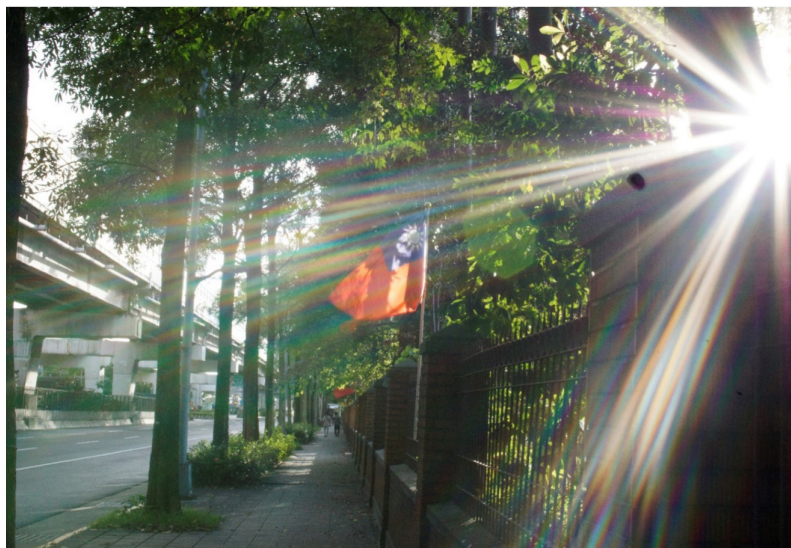
Fyrværkeri fra Taipei 101 ved nationaldagsfejringen d. 10 okt.

87

3. Fredsmentalitet og krigsmentalitet

Senere i oktober, på en af de dage, hvor man endelig kan mærke at det er på nippet til at være efterår, besøger jeg en universitetsprofessor, der er engageret i aktivismen omkring Taiwans civilforsvar. Hun fortæller, at Taiwan i disse år er midt i et langsomt, men afgørende ideologisk skred, ”fra fredsmentalitet til krigsmentalitet.” For selvom Taiwan, som mange jeg taler med udtrykker det, allerede er under angreb hver dag – i form af Kinas cyberangreb, ’lawfare’ og forsøg på at påvirke Taiwans befolkning – er dette noget, samfundet først nu er begyndt at turde se i øjnene. Men Taiwan har en unik mulighed for at hjælpe dette opgør på vej, fortæller hun, fordi Taiwan, modsat lande som Ukraine og Myanmar, har en stærk stat og et robust civilsamfund, der kan overbevise befolkningen om, at den bedste måde at undgå krig er ved at forberede sig på krig. Det er dette skifte, både professoren og Kevins arbejde vidner om og det er det, jeg er i Taiwan for bedre at forstå.

Men Kevin mener at uenighederne om nationalidentitet og navnet ’Republikken Kina’ ofte er en hæmsko for at danne den nødvendige konsensus og for Taiwans forbindelser med omverden – for det kan være svært at forsvare noget, man ikke er enig om hvad er, og svært at danne forbindelser, hvis landet hedder ét officielt, men kalder sig noget andet. Den nye selvforståelse han taler om, skal kunne favne situationen nu, hvor de fleste borgere kun identificerer sig med navnet Taiwan, men vedkende sig begge navne for kompromiset og sammenhængskraftens skyld.

Taiwans flag, der også er centralt i hele miseren, fordi det repræsenterer Republikken Kina og bærer nationalistpartiets emblem. Derfor kan flaget i dag, alt efter hvem man spørger, repræsentere enten Taiwan under militærdiktaturet, Republikken Kina Taiwan eller bare Taiwan

88

Selvom dets omstændigheder er unikke, er Taiwan ikke alene i mellemrummene mellem de bredt anerkendte nationalstater. Når man ser efter er der mange lignende eksempler, med forskellige grader af selvbestemmelse og uafhængighed: Kurdistan, Vestsahara, Palæstina, Tibet, Somaliland, Catalonien eller Quebec viser, at idéen om at være et folk på forskellig vis kan eksistere uden nabostaternes anerkendelse eller hårde grænser og at denne stræben for en plads i verden kan strække sig over generationer, om verden anerkender den eller ej. På den måde passer folks selvforståelser sjældent entil-en med nationalstater. Alligevel ser vi verden gennem de termer, som faste størrelser og ikke ting, vi er med til at skabe. Derfor misforstår vi ofte, som i Taiwans tilfælde, hvordan det både er politiske, historiske, etniske og andre tilhørsforhold, der danner de fælles fortællinger – fortællinger, der ikke altid passer med ét navn eller en bestemt plads i FN eller NATO.

Ernest Renan, en af sin tids store orientaler, skrev i 1882, at glemelsen og de historiske fejlslutninger er grundlæggende for tilblivelsen af nationer. At Taiwan i disse årtier vender 'Republikken Kina, Taiwan' ryggen til fordel for bare 'Taiwan' og vender sig fra én mentalitet til en anden, er tegn på at kampene i dag stadig går på andet og mere end rå magt, men også på hvad der glemmes eller huskes, hvad der ignoreres eller mytologiseres.

89

Det Kevin argumenterer for, er del af denne kamp; om at samle Taiwan om et navn, alle politiske fløje og samfundslag er villige til at spejle sig i og forsvare. Kampen om hvilken beholder, hvilket skib, om man vil, der skal bære Taiwan ind i fremtiden. Måske gør navnet, der står på dets stævn og det flag det sejler under ikke den store forskel for folks daglige gøren og laden, men i det store billede, i Taiwans forsøg på at overbevise resten af verden om, at det er værd at kæmpe for, er det afgørende at vise, at man selv er enige om hvad man forsvare. For at opnå dette, kan det i Kevins udlægning nogle gange kræve store kompromiser og til endda ligne en bagatellisering af Taiwans historiske traumer, men dette er prisen man må betale for at opnå sammenhængskraft.

4. Normale liv i unormale tider

Nogle dage efter mit møde med Kevin igangsætter Kina igen militærøvelser i farvandene omkring Taiwan, blandt andet under påskud af at være reaktion på præsidentens tale til Taiwans nationaldag. Her afviste han at Folkerepublikken Kina skulle kunne være "moderland" for 'Republikken Kina, Taiwan', fordi denne fejrede sin 113. årsdag den 10. oktober og altså er ældre end Folkerepublikken Kina. En slags retorisk boksekamp om nationernes ånd og historie og selvfortællinger, der mest giver mening for Taiwan og Kinas egne borgere.

Når jeg er i Taiwan, får det mig ofte til at tænke over, hvordan det mon påvirker folk, at det meste af verden ikke anerkender deres land som et land. Men for folk som Kevin, der gør det til deres liv og karriere at forsvare Taiwan, og for almindelige borgere er landet et materielt faktum, uanset hvilket navn det går under. De har deres pas, valuta, militær, historie, demokrati og fælles værdier, så for dem er 'Taiwan' ikke en konstruktion eller geopolitisk skakbrik eller provokation mod Kina, men bare kedelig, materiel hverdag.

Kevins holdninger virker til tider paradoksale for mig. Han går op i at forsvare sit land og kalder det kun 'Taiwan', men anerkender samtidig vigtigheden af navnet 'Republikken Kina'. Han mener demokrati er grundlæggende for Taiwans identitet, men anerkender logikken bag militærdiktaturets jerngreb om magten før 90'ernes demokratisering. Den slags sammensatte holdninger forsvinder, hvis vi først og fremmest ser verden som geopolitiske kampe mellem magtfulde og mindre magtfulde nationer – og det er heller ikke den linse, beboerne af de forskellige nationer og territorier, der ligger imellem de bredt anerkendte nationalstater ser sig selv igennem. Som Kevin er de kritiske medskabere af deres egne historier og mytologier, upåagtet hvad andre ellers måtte mene eller anerkende som stat/ikke-stat. Nationer er ting, folk kan bygge i fællesskab, også selvom fortiden, geopolitik og en aggressiv, selvhævdende nabo ikke lader Taiwan passe ind i den nationale verdensorden

Og i Taipei fortsætter hverdagen, på trods af militærøvelser og sabelraslen. På biblioteket læser folk ved bordene rundt om mit, cafeerne er fyldte og familier køber ind eller køber bakker med fisk og ris og nudelretter med hjem til aften. Aktiemarkederne lukker i plus og luftfugtigheden får alting til at føles varmt og trykkende, men næste uge skulle blive køligere.

Alexandra Antipova

Torsken

Tórshavn, november '23

En fortælling fra antropologistudiets tre uger lange feltarbejde på 3. semester, hvor vi var fem kvindelige antropologistuderende, interesserede i færøske mænds forhold til øremærket barsel.

Efter en uges tid i Tórshavn, opdagede vi at vores indsamlede data var blevet for ensporet. Vi var interesserede i at forstå *færøske mænds forhold til faderens øremærkede barsel*, men indtil da havde vi kun fået interviewet mænd med akademiske baggrunde. For at brede det mere ud, besluttede vi os for at opsøge mænd i andre målgrupper, og derfor begav jeg mig en kold formiddag ned ad fjeldet og ind i byen.

Mit mål for dagen var at falde i snak med de mennesker jeg mødte i gadebilledet, og særligt dem på havnen interesserede mig. I løbet af vores tid på øen havde jeg ofte set mænd bevæge sig rundt på bådebroerne, og det forekom mig på dagen som det oplagte sted at søge svar på mine spørgsmål. På vejen mod havnen stoppede jeg op ved en kvadratisk bygning med åben port. En gruppe unge mænd i grå kedeldragter bevægede sig frem og tilbage mellem bygningen og en større maskine midt på vejen. Jeg stillede mig ved siden af, observerede dem i deres arbejde, mens de råbte til hinanden og så ud til at have gang i en latterfyldt diskussion om de redskaber, de havde i hænderne. Der gik ikke længe før de bemærkede mig, den unge kvinde i vejkanten med den kæmpestore overfrakke, og jeg følte mig aldeles akavet placeret midt i deres travlhed (denne byrde, at skulle finde ro i det akavede møde, bærer vi aspirerende antropologer stolt på vores små Spradley-funderede skuldre). Min tilstedeværelse brød med det organiserede arbejde, mændene var optagede af, så for at undgå endnu mere akavet spænding, var der ikke andet at gøre end at træde nærmere og introducere mig selv. Jeg var studerende på en opgave om at samle interviews med færøske mænd, og de var færøske mænd fra et rengøringsfirma som tog sig af alt fra beskidte joller til ukrudtsramte baghaver. De bød mig indenfor, og vi talte om forventninger til ungdommen, færøske traditioner og moderne kønsroller.

Jeg forlod bygningen en time senere, en kop kaffe og tre optagede interviews rigere, og begav mig på ny ned ad bakken, ud mod vandet.

På havnen var nogle få personer på bådebroerne, og jeg smilede til dem, jeg passerede på udkig efter at falde i snak med nogen, som kunne bygge videre på de fortællinger, jeg lige havde indsamlet. Jeg nærmede mig to mænd som sorterede fisk i baljer. For at falde i snak, spillede jeg på min naivitet som udefrakommende, og spurgte om de virkelig havde fanget alle de fisk i dag. Den ene rejste sig, med hænderne i siden, og råbte JA. De var fritidsfiskere og havde haft en lang dag på vandet, men det gjorde dem intet, da de begge var erfarne i faget. Da jeg spurgte, hvordan de kunne have fået så god en fangst, når vejret var så dårligt, udbrød den anden, at det var en fantastisk dag til fiskeri, og faktisk den sidste dag i sæsonen før vandet blev for uroligt. Det, der for mig var gråt og blæsende, var for dem det bedste udgangspunkt for at komme hjem med to store baljer fisk som skulle mætte vinteren over.

94

Jeg introducerede mig selv og projektet, og den yngre færing lod sig interviewe. Han var tidligere fisker, og havde dengang været på vandet halvanden måned ad gangen og derefter hjemme i samme interval. Han beskrev fiskeriet som en arbejds cyklus med faste rammer, og nævnte i en bisætning at hans kone faktisk havde foretrukket ham i fiskeriet, da han på den måde var mere nærværende i de hjemsendte perioder, end nu hvor han hver dag var på kontoret i alt for mange timer.

Vi talte om den øremærkede barsel, og han udtrykte et ønske om, at familier selv skulle have retten til at bestemme, da den øremærkede barselsperiode kunne komme i konflikt med fiskerens arbejdstider. Han fortalte, at han og konen havde udarbejdet et system, så de hver var hjemmegående i halvanden måned ad gangen, mens partneren arbejdede som fisker eller sygeplejerske. Den øremærkede barsel ville bryde med den ordening, som fiskerne levede efter, og den lave sats på barselsdagpenge ville fratage dem den løn, som familien afhang af.

Jeg takkede ham for samtalen, og begyndte at sige pænt farvel, da den ældre færing spurgte mig, om jeg skulle have en torsk med hjem. Jeg slog demonstrativt ud med armene og svarede, at jeg var københavner, og ikke anede hvad jeg skulle gøre med sådan en. Det ville han ikke høre noget af, og han inviterede mig op i båden for at vise mig, hvordan man håndterede sådan en hel fisk.

Vi stod lænet ind over det lille ridsede træbord, mens han med langsomme glidende bevægelser viste mig, hvordan kniven skulle skære igennem det hvide kød. Han navigerede kniven uden om benene, for at der til sidst lå et helt og rent stykke torsk på det våde træbord. Han gav mig kniven og bad mig gøre det samme på den anden side. Jeg adlød hans tålmodige instrukser, men jeg kunne ikke genskabe de nøje kontrollerede sving, han havde vist mig, og jeg mærkede en let irritation fra ham over, at jeg ikke bare gjorde, hvad jeg fik besked på. Jeg var gået ud ad døren den formiddag for at falde i snak, men nu stod jeg og skar i en helt frisk torsk, og indhyllede mig i det, som jeg forestillede mig var den færøske tradition. Det blev for mig et symbol på et utroligt vellykket stykke feltarbejde, og resultatet af at bryde med den sociale orden, som før havde holdt mig tilbage.

95

De fandt en udtjent plasticpose frem til fisken, og jeg marcherede glad hjemad med mit levende bevis på en omgang yderst aktiv deltagerobservation.

Fisken stegte vi i masser af smør, og spiste den med frisk broccoli og kartofler med persille. Vi delte sjove anekdoter og dagens analytiske indsigter i den lille varme stue med mørket udenfor vinduerne og de skinnende bjerge i horisonten.

**Et
liv
uden
lønarbejde**

David Lyndorff Paris

”Kapitalisme begynder ikke med tilbuddet om at arbejde, men med nødvendigheden af at tjene til livets ophold.” (Denning 2010: 80; egen oversættelse).

Nedenstående etnografiske udpluk er hentet fra antropologen Kathleen M. Millars feltarbejde (2014).

Støv hvirvler op i solens skarpe stråler, mens Rose løfter en slidt plastikdunk op på skulderen med sin ene hånd. I den anden hånd har hun tynde kobbertråde. Hun bevæger sig med faste skridt gennem det mudrede og ustabile terræn, hvor affaldet fra hele Rio de Janeiro i Brasilien lander som en uendelig strøm af kasserede ting. Lossepladsen i bydelen Jardim Gramacho summer af aktivitet fra de såkaldte *catadores* – personer som Rose, der tjener til livet ved at samle og sortere genanvendelige materialer fra lossepladsens massive bjerge og sælge dem videre (Millar 2014: 33).

98

Rose og de øvrige *catadores* modtager betaling for det, de sælger, men de er ikke ansatte på traditionelle vilkår, som indebærer fast løn, beskatning eller feriepenge. Med andre ord deltager de ikke i det formelle lønarbejde, men de arbejder alligevel, fordi de har brug for penge til at overleve. Millar beskriver livet på lossepladsen som barsk for Rose og de øvrige *catadores* (Millar 2014: 33-34). Indtjeningen er uforudsigelig – nogle dage kan der være betydelige fund, mens andre dage giver næsten intet. Udover enkelte personer, der har arbejdet på lossepladsen i mere end 20 år, beskriver de fleste stedet som en tilværelse præget af ”ren lidelse, der er ingen fremtid i skraldet,” som Rose udtrykker det (Millar 2014: 33). Af den grund, er hverdagen på lossepladsen ofte kun midlertidig – en fase i livet, indtil andre jobmuligheder byder sig.

Hvordan kan det arbejde, som Rose og de andre catadores udfører, forstås i en kontekst af global kapitalisme og forskellige forståelser af lønarbejde? Rose passer ikke ind i dikotomien arbejder-arbejderløs. Men hvordan kan hendes arbejde på lossepladsen alligevel konceptualiseres?

Fra Michael Dennings (2010) perspektiv, kunne Roses liv betragtes som et *wageless life* – en eksistens, der er frataget adgang til land, værktøjer og midler til selvforsørgelse (Denning 2010: 79). Wageless life er stadig en del af proletariatet, men indtager ikke et lønarbejde med mødetider, chefer, kontrakter og forsikringer. Denning bruger det som begreb til at betegne et liv i periferien af samfundet og den globale økonomi (Denning 2010: 81, 92) – som skraldesamlere, gademassører, tiggere, tyve eller skopudsere – ofte betragtet som arbejdsløse og samfundsnassere, ekskluderet for den formelle arbejdssektor og henvist til et usynligt hjørne af samfundet, der anses som uproduktivt og forkert.

99

En ustabil hverdag harmonerer ikke med et stabilt job

Millar specificerer ikke i detaljer, hvorfor og hvordan Rose bliver tilbudt et arbejde med fast løn og arbejdstider som rengøringshjælp i private hjem, men Rose vælger at takke ja til tilbuddet. Et sådant 'formelt' arbejde giver Rose adgang til minimumsløn, sundhedsforsikringer og – måske vigtigst af alt – et arbejds-ID-kort, udstedt af den brasilianske stat. Dette kort fungerer som et bevis på hendes legitime tilknytning til arbejdsmarkedet. Samtidig beskytter det hende mod nogle af de negative associationer, der ofte forbindes med at stå udenfor det formelle arbejdsmarked i Brasilien, såsom kriminalitet, alkoholisme eller tiggeri. Ifølge Millar er ID-kortet en manifestation af en særlig social anerkendelse af Rose som et værdigt og respektabelt individ, der bidrager til samfundet, og en meget konkret måde at undgå stigmatisering fra det lokale miljø (Millar 2014: 42).

Den økonomiske ulighed i Brasilien er stor, og en betydelig del af befolkningen lever i fattigdom, hvor hver dag er en daglig kamp for at sikre overlevelse. Rose er en af dem (Millar 2014: 35, 37). Det faste rengøringsjob giver hende muligheder og 'forbedrede' vilkår, men rykker ikke fundamentalt ved hendes tilværelse, fordi den stadig er præget af en konstant usikkerhed om fremtiden. Millar introducerer begrebet *everyday emergencies* til at beskrive dette, og det indebærer, for eksempel, pludselig sygdom i den nære familie, oversvømmelser af huset fra kloakken, politiransagninger, besøg fra de sociale myndigheder eller dødsfald blandt tætte sociale relationer (Millar 2014: 45). Det er alle begivenheder, der jævnlige finder sted blandt Brasiliens fattigste, og som på et splitsekund kan vende op og ned på en tilværelse.

Rengøringsjobbet medfører faste mødetider, lange arbejdsdage og lille mulighed for selvstændighed og tilrettelæggelse af egen dag. Dette er en væsentlig indskrænkning af Roses fleksibilitet og autonomi i dagligdagen sammenlignet med arbejdet på lossepladsen. Dette betyder, at hun får sværere ved at reagere på fornævnte *everyday emergencies*. Millar beskriver det således: "unstable daily living destabilizes work." (Millar 2014: 35). For Rose er fleksibilitet i hverdagen altafgørende for hendes mulighed for at reagere hensigtsmæssigt på disse utilregnelige begivenheder. Måske er det derfor, at Rose efter få uger vælger at sige sit rengøringsjob op for at vende tilbage til lossepladsen selvom hun ved, at hun mister fordelene ved arbejds-ID-kortet. Nu kan hun igen bringe et familiemedlem til lægen, hjælpe en ven med et alkoholmisbrug eller hente sine børn tidligt fra skolen, hvis der er problemer (Millar 2014: 46-47).

Overgangen fra det formelle rengøringsjob til lossepladsens uformelle karakter, er medieret af en central faktor: beslaglæggelsen af arbejds-ID-kortet. Den brasilianske stat skelner tydeligt mellem forskellige former for arbejde. Konnotationerne er klare: Roses wageless life bliver betragtet som uberettiget til nogle rettigheder, mindre værd, overflødig og *disposable* (Denning 2010: 80) – som en anomali i et samfund, der kun accepterer det formelle lønarbejde.

Ud fra markedets, kapitalens og en mainstream forståelse af økonomi, der prioriterer profit, vækst og produktivitet, kan en af årsagerne til denne skelnen være vanskeligheden ved at identificere Roses bidrag til samfundet og økonomien. Hun arbejder kun sporadisk og genererer ikke værdi eller profit i nævneværdig grad. Fra dette synspunkt bliver arbejds-ID-kortet et forsøg på at etablere et incitament for Rose til ikke at have et 'ubrugeligt' wageless life mere – og i stedet indlemme sig selv i den formelle arbejdssektor, der bidrager mere synligt og målbart til samfundsøkonomien.

101

Kapitalens praksis er paradoksal

For Denning er wageless life dog hverken et forældet levn fra fortiden eller et affaldsprodukt fra kapitalismen. Det er selve kilden til et effektivt kapitalistisk system. Det er dette perspektiv, der, ifølge Denning, skal centreres i analysen af det levede liv under kapitalismen – og ikke lønarbejdet. Denning argumenterer for, at de formelt ulønnede arbejdere går forud for de formelt lønnede: Kapitalismen begynder ikke med arbejderen, der møder op ved fabriksporten for at indgå i en lønarbejder-kontrakt, men med det fundamentalt menneskelige vilkår, at det bliver nødt til at tjene til livets ophold (Denning 2010: 80). Pointen er, at kapitalismen ikke alene udgøres af de lønarbejdende og umiddelbart produktive, men i lige så høj grad af alle dem, der ikke er en del af lønarbejdet.

Denning er inspireret af Karl Marx, der argumenterede for, at kapitalismen kontinuerligt vil skabe en relativ overskudsbefolkning, en industriel reservearmé, der er klar til at træde ind i produktionen, når der er brug for det. Med andre ord: et permanent lag af ledig arbejdskraft. Når effektiviteten af produktionen øges, enten af arbejderne selv eller af ny teknologi, bliver der brug for færre arbejdere til den samme eller øgede produktion, hvorfor nogle arbejdere bliver overflødige – den industrielle reservearmé vokser (Marx 1970[1867]: 886-892). Et eksempel på dette er Den Store Depression i 1930'erne. På et tidspunkt vil kapitalisterne, i jagten på yderligere profitoptimering, ekspandere. Dette kan for eksempel ske ved at udvide til nye geografiske områder (imperialisme) eller ved at indtræde i nye brancher. I sådanne tilfælde opstår der behov for flere arbejdere, og den industrielle reservearmé står klar til at tilbyde den nødvendige arbejdskraft. Et eksempel er 1950'ernes kvinders indtræden på arbejdsmarkedet.

For Marx er pointen, at kapitalismen altid vil producere en gruppe af mennesker, der ikke kan indgå i det kapitalistiske system, men som kapitalismen alligevel vil afhænge af for at fungere optimalt. I forlængelse af dette ræsonnement kan Rose betragtes som en del af denne industrielle reservearmé. Hun er en af dem, der potentielt vil blive inddraget i den formelle økonomi og lønarbejdet, når kapitalen har brug for yderligere arbejdskraft. Fra dette perspektiv er hendes rolle altså lige så central for kapitalistisk produktion som de arbejdere, der allerede besidder et arbejds-ID-kort, fordi hun udgør en nødvendig betingelse for systemets funktion. Ud fra dette synspunkt, kunne man så spørge sig selv, hvorfor den brasilianske stat vælger at favorisere nogle arbejdere med arbejds-ID-kort, hvis det kapitalistiske system er afhængig af flere slags arbejdere – også dem uden arbejds-ID-kortet?

En måde at forstå dette på, er ved at anskue situationen gennem Marx' begreb om kapitalens reelle subsumption af arbejdet (i modsætning til formel subsumption), defineret af Søren Mau (2021:33). Når den brasilianske stat udsteder arbejds-ID-kort, bliver det et udtryk for en reel subsumption af arbejdet, fordi produktionsprocesserne transformeres fundamentalt for at maksimere udbytningen og profitten af arbejdet. Hele liv og arbejdsvilkår reorganiseres i kapitalens tjeneste. Et liv som wageless life, som Roses, øger ikke profitten, og derfor prøver kapitalen, repræsenteret af den brasilianske stat og deres arbejds-ID-kort, at underordne (subsumption) Rose til at indgå i et arbejdsliv, der passer bedre til kapitalens logik – lønarbejderen. Kapitalens reelle subsumption af arbejdet rummer i dette perspektiv et paradoksalt element i det kapitalistiske system, fordi processen både forsøger at inddrage alle arbejdere i en form for arbejde, hvor deres arbejdskraft kan udnyttes mere effektivt og profitabelt (lønarbejdere), samtidig med, at kapitalismen som system er afhængig af en gruppe, der ikke kan 'domesticeres' fuldstændig af kapitalen – den industrielle reservearmé.

103

Lønarbejdet er dødt!

Ifølge Denning ville kategoriseringen af Rose som en del af den industrielle reservearmé være utilstrækkelig (Denning 2010: 79-80). At sige, at hun er offer for kapitalens reelle subsumption, mener jeg heller ikke er fyldestgørende, fordi begge måder at konceptualisere Roses arbejdsform på kategoriserer hende som et bytte for kapitalen – de efterlader hende passiv, uden valg og refleksivitet. Millar argumenterer derimod for, at Roses arbejde på lossepladsen giver hende en *relationel autonomi* (Millar 2014: 35), der gør hende i stand til at varetage en skrøbelig og ustabil hverdag hensigtsmæssigt (Millar 2014: 47-48). Denne relationelle autonomi er indbegrebet af aktive valg; Rose og de andre catadores har prøvet et formelt arbejde, og det var ikke muligt at forene med deres hverdag, så de vender tilbage til lossepladsen. Og det er dette aktive fravalg af det formelle arbejdsmarked og lønarbejde, som Denning, i sit begreb wageless life, advokerer for, skal fokuseres på i analysen af det kapitalistiske samfund.

Denning er ikke den eneste med dette perspektiv. Antropologer som Jim Ferguson (1959) og Tania Murray Li (1959) argumenterer for en 'post-work-world', hvor ideen om en voksende gruppe af lønarbejdere som en universel løsning på økonomiske problemer, er ved at bryde sammen. I stedet peger de på, at mennesker i stigende grad finder alternative måder at sikre deres livsgrundlag på – hver med deres egen karakteristika: sociale, affektive og familiære betingelser frem for materielle og økonomiske, og i lige så høj grad baseret på sociale relationer og uformelle aftaler som på formelle arbejdskontrakter (Ferguson & Li 2018). Rose kan anskues som et eksempel på dette. Hun er ikke nødvendigvis samfundets udskud eller offer for et system, der ikke passer til hende, men i stedet har hun fundet en måde at navigere på, der ikke handler om lønarbejde, arbejdskontrakter eller fast løn – og den praksis præsenterer et alternativ til opfattelsen af et 'almindeligt' arbejde i en kapitalistisk verden.

Nye vilkår for plattormsarbejdere

I Danmark ser jeg en anden manifestation af samme tematik, hvor spørgsmålet om integration i den formelle økonomi og lønarbejdets dominans også er relevant. I Danmark leverer plattormsarbejdere takeaway gennem apps som Wolt og Foodora, gør rent via Happy Helper eller kører Uber-taxi. Den 25. januar 2022 erklærede Skatterådet, at danske Woltbude skulle betragtes som lønmodtagere (Berlingske 2022). Dette betød i praksis, at Wolt-virksomheden fremover skulle indberette medarbejdernes skat til de danske myndigheder. I marts 2024 vedtog EU-Kommissionen så et EU-direktiv, der angiveligt skulle 'styrke' plattormsarbejdernes rettigheder (Det Europæiske Råd, 2024).

Direktivet betyder, ifølge Anna Ilsøe, forsker i platformsarbejde ved Københavns Universitet, at platformsarbejdere som udgangspunkt skal betragtes som ansatte – lønmodtagere – indtil andet er bevist. For platformsarbejderne giver dette en umiddelbar adgang til betalt ferie, løn under sygdom, betaling af arbejdsudstyr, automatisk indberetning til SKAT og adgang til at forhandle fælles overenskomster (TV2 2024). Selvom disse ‘goder’, der følger med lønarbejdsstatussen, ikke er placeret på et særligt arbejds-ID-kort, som i Brasilien i Roses tilfælde, er lighederne slående ens.

Er ‘forbedrede’ rettigheder en sejr eller et nederlag for platformsarbejderen?

Fra en fagforenings synsvinkel giver sådan en beslutning på EU-plan anledning til klapsalver. Hårdere regulering af arbejdsmarkedet til fordel for lønarbejderen anses fra et skandinavisk velfærdsperspektiv som et skridt i den rigtige retning, fordi den umiddelbart tilbyder prekære arbejdere som Woltbude adgang til flere rettigheder og dermed, i en lønarbejder-kontekst, forbedrede livsvilkår og højere levestandard. Men selve lønarbejdet, som en central del af det kapitalistiske system, forbliver u-udfordret – det tages for givet, og der bliver ikke sat spørgsmålstegn ved dets berettigelse som ideal.

105

På et individuelt plan, vil mange platformsarbejdere sikkert også velkomme sådan et EU-direktiv med åbne arme, fordi mange Woltbude i Danmark i kraft af deres status som migranter, særligt fra Sydamerika, ikke har adgang til et socialt sikkerhedsnet eller hjælp fra familiære eller sociale relationer (Netavisen Pio 2021). For disse arbejdere repræsenterer direktivet måske en stabilitet i en ustabil hverdag (Wolt Blog 2023). Men ligesom i Roses tilfælde med arbejds-ID-kortet, begrænser den nye lovgivning den enkeltes autonomi og fleksibilitet, fordi den tvinger platformsarbejdere til, for eksempel, at have en opsigelsesperiode, tage vagter hver uge, og forholde sig til udbetaling af pension og feriepenge. Og som vi så i Roses situation, er det ikke alle mennesker, denne praksis passer til. Hvorvidt den nye lovgivning i praksis konfliktuerer med Woltbudenes levevis og livsform i Danmark, er svært at vurdere. Fælles for mennesker som Rose og Woltbudene i Danmark er, at selvom det er to kvalitativt forskellige situationer, oplever begge, fra en position i periferien af økonomien, et forsøg på at blive integreret fuldstændigt i lønarbejdet.

Derfor er det interessant at overveje om det reelt er en sejr at tilbyde platformsarbejderne flere rettigheder, eller om det i stedet er et skridt mod at begrænse deres autonomi og fastholde dem i et kapitalistisk system, hvor deres arbejdskraft i en lønarbejderstruktur, lettere kan kontrolleres og udnyttes. Har kapitalens reelle subsumption af arbejdet i virkeligheden forklædt sig som et ideal om forbedrede rettigheder til lønarbejderen?

Fra Marx og Dennings perspektiv, der også er kapitalens perspektiv, er indlemmelsen af større grupper fra den uformelle økonomi, fra periferien af arbejdsmarkedet, ind i den formelle økonomi, et udtryk for en kapitalakkumulering. Lønarbejdet er essentielt for kapitalen, fordi den kan kontrollere og organisere arbejdstid, produktivitet og arbejdsprocesser, hvilket muliggør en systematisk produktion og akkumulering af profit til fordel for kapitalisterne. Jo flere mennesker, der indgår i den kapitalistiske produktion, jo større bliver kapitalakkumulationen. Lønarbejdets struktur tillader en formel disciplinering af arbejdskraften gennem kontrakter, regler og hierarkiske relationer, hvilket sikrer en stabil forsyning af arbejdskraft. Akkumulering af kapital er samtidig en kvantitativ udvidelse af proletariatet.

106

Det, som Denning forsøger med introduktionen af begrebet wageless life, er, som tidligere nævnt, at centrere de 'lønarbejdsløse', de uformelle arbejdspraksisser og de lønfrie kroppe – forskellige betegnelser for samme fænomen – i analysen af kapitalismen. Rose og Woltbudene er i dette perspektiv ikke repræsentanter for 'huller' i et ellers perfekt kapitalistisk system. De udgør ikke undtagelsen, der bekræfter reglen. De er ikke mindre værd, unyttige eller besidder en anderledes moral. Men hvad er de så?

Litteratur

Berlingske, 2022. Wolts skæbnesag afgjort: Bud er lønmodtager – ikke selvstændig. Skrevet af Julie Schneider. Berlingske. 25. Januar 2022. Link: <https://www.berlingske.dk/virksomheder/wolts-skaebnesag-afgjort-bud-er-loenmodtager-ikke-selvstaendig>. Downloadet 6. November 2024.

Denning, Michael. "WAGELESS LIFE." *New Left Review*, vol. 66, no. 66, 2010, pp. 79–97.

Det Europæiske Råd, 2024. EU-regler om platformsarbejde. Det Europæiske Råd. Rådet for Den Europæiske Union. 16. oktober 2024. Link: <https://www.consilium.europa.eu/da/policies/platform-work-eu/>. Downloadet 6. November 2024.

Ferguson, James and Tania Murray Li. 2018. "Beyond the 'Proper Job': Political-economic Analysis after the Century of Labouring Man". Working Paper 51. PLAAS, UWC: Cape Town.

TV2, 2024. EU kan give Wolt-bude nye rettigheder. Skrevet af Steffen Neupert. TV2. 24. april 2024. Link: <https://nyheder.tv2.dk/business/2024-04-23-eu-kan-give-wolt-bude-nye-rettigheder>. Downloadet 24. september 2024.

Marx, Karl. 1970. [1867]. *Kapitalen* (F. Engels, Ed). Oversat af: Johs. Witt-Hansen. København: Rhodos.

Mau, Søren. 2021. *Stum tvang: en marxistisk undersøgelse af kapitalismens økonomiske magt*. 1. udgave., Klim.

Millar, Kathleen M. 2014. "THE PRECARIOUS PRESENT: Wageless Labor and Disrupted Life in Rio de Janeiro, Brazil." *Cultural Anthropology*, vol. 29, no. 1, 2014, pp. 32–53.

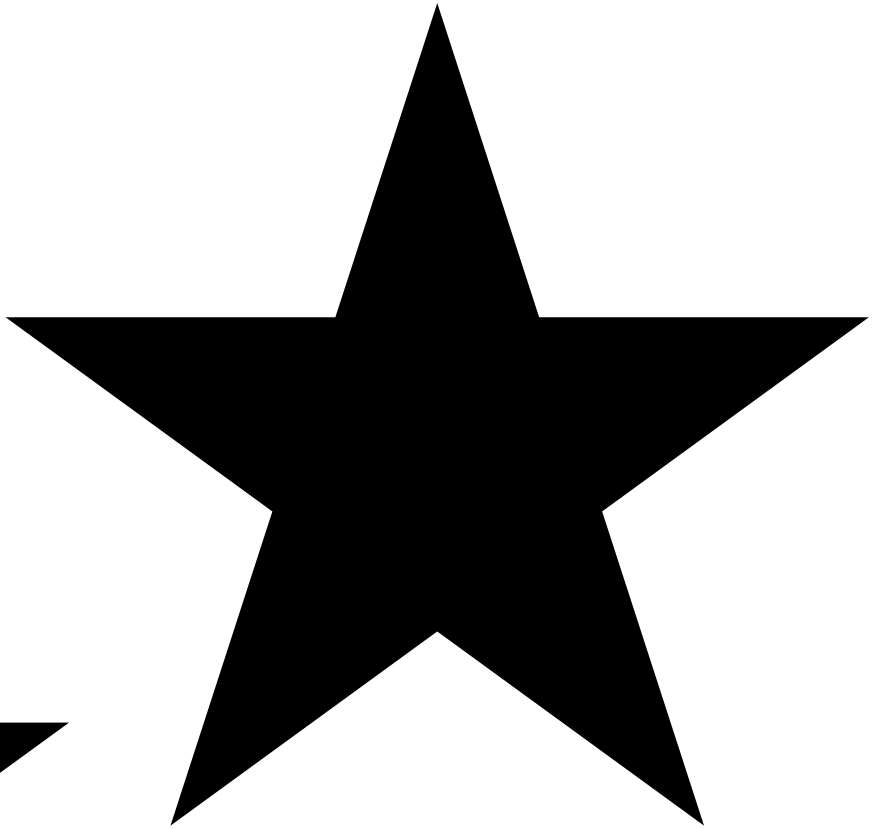
Netavisen Pio, 2021. Mange Wolt-bude bor på samme københavnske hostel. Skrevet af Jan Kjærgaard. Netavisen Pio. 12. februar 2021. Link: <https://piopio.dk/mange-wolt-bude-bor-paa-samme-koebenhavnske-hostel>. Downloadet 23. oktober 2024.

Wolt Blog, 2023. Only 23% of Wolt couriers have heard about EU's Platform Work Directive – pan-European study shows platform workers know what they want, but are not being heard. Skrevet af Wolt Blog. Wolt Blog 9. maj 2023. Link: <https://blog.wolt.com/hq/2023/05/09/pan-european-study-shows-platform-workers-know-what-they-want-but-are-not-being-heard/>. Downloadet 23. oktober 2024.

Frida Rudå

**MIXTAPE
FRA
SIDEN
med Rebecca
Solovej**

*Om omsorgsfuldt pirateri
og blinde vinkler*

**What to
read,
watch
and
listen to**

I MIXTAPE FRA SIDEN inviterer vi en antropolog til at dele to anbefalinger, der viser vej ind i tidsskriftets overemne – ét akademisk og ét ikke-akademisk produkt.

Læs med, når vi møder Rebecca i en samtale om (u)ordentlige værker.

Hvem er du, og hvad optager dig for tiden?

Mit navn er Rebecca, og jeg er PhD-studerende på Institut for Antropologi. Mit projekt undersøger, hvordan grænsevold og kontrol former og forandrer humanitært redningsarbejde på Middelhavet. I juli og august var jeg på feltarbejde på et redningsskib på Middelhavet, og det har ændret mit perspektiv på mit eget projekt. Det er meget anderledes at være midt ude på havet, end det er at læse om det eller se billeder af det. I øjeblikket er jeg ret optaget af, hvordan de politiske spændinger og skiftende lovgivninger om migration i EU siver ind på skibet og former arbejdet og hverdagen for de mennesker, der arbejder der, samt hvad det egentlig betyder at arbejde på et skib og på havet. Det er et meget særligt arbejdsmiljø. Lige nu er jeg i Berlin for at komme tættere på SAR-miljøet (Search and Rescue) og få lavet nogle interviews, som jeg ikke havde tid til, da vi var ude at sejle.

111

Jeg synes selv, at jeg er en ret struktureret person. Jeg redder min seng hver morgen og tager altid opvasken, inden jeg går i seng. Jeg synes, det er stressende at kigge på rod derhjemme. Men af en eller anden grund roder mit skrivebord altid ret meget. Jeg bilder mig selv ind, at det er et organiseret rod, men det er nok ikke helt rigtigt. Måske er det bare svært for mig at rydde bøger og noter væk, før jeg har afsluttet et projekt. Spændende at se, hvor rodet det ender med at blive, hvis jeg ikke får styr på det, inden jeg har afsluttet min PhD :)

Kan du komme i tanke om (u)ordner, der enten roder eller er på plads, i din hverdag?

Hvilke (u) ordentlige anbefalinger er med i dit MIXTAPE FRA SIDEN?

112

Pirate Care

Som det akademiske værk vil jeg gerne anbefale projektet *Pirate Care*, som jeg stødte på i forbindelse med litteratursøgning til mit eget projekt. *Pirate Care* er et transnationalt forskningsprojekt og et netværk af aktivister. Det er både en hjemmeside, udstillinger og et online bibliotek. *Pirate Care* er helt konkret en undersøgelse af to begreber, der på mange måder er modsætningsfyldte: pirateri og omsorg, og hvad de sammen kan fortælle os om den måde, mennesker og sociale bevægelser navigerer i en verden, hvor adgangen til f.eks. sundhed, bolig, asyl, fri bevægelse og velfærd bliver indskrænket. Folkene bag *Pirate Care* skriver, at begrebet undersøger to relaterede fænomener: "One is the dissolution of social services of contemporary capitalist states in the West, which pushes these services towards illegality. The second consists of emerging networks and communities of care, outside of state structures" (Pirate Care 2024).

Deres introduktion til begrebet lyder således: "We live in a world where captains get arrested for saving people's lives on the sea; where a person downloading scientific articles faces 35 years in jail; where people risk charges for bringing contraceptives to those who otherwise couldn't get them. Folks are getting in trouble for giving food to the poor, medicine to the sick, water to the thirsty, shelter to the homeless. And yet our heroines care and disobey. They are pirates" (Pirate Care 2024).

113

Begrebet relaterer sig ret konkret til uorden, fordi pirateri er en praksis, der eksisterer på kanten af systemet og skaber uorden — og i denne forbindelse, omsorg. Det at skabe uorden kan i sig selv være en omsorgspraksis. Eksempler på *Pirate Care* er f.eks. kampagnen *Docs Not Cops* i England, hvor læger nægter at tjekke migranternes dokumenter, inden de behandler dem, eller redningsskibe på Middelhavet, som trodser kriminaliseringen af solidaritet for at redde liv. Jeg har været optaget af dette begreb, siden jeg stødte på det, fordi det både relaterer sig meget direkte til mit eget felt, men også fordi jeg synes, at begrebet fortæller os noget meget vigtigt om den "omsorgskrise", mange lande i verden befinder sig i lige nu. Og så kan jeg rigtig godt lide, at man ikke skal betale for at få adgang til deres bibliotek. Det er i sig selv en form for *Pirate Care*. En af hovedforfatterne bag projektet udkommer med en bog i starten af det nye år, som jeg glæder mig til at læse.

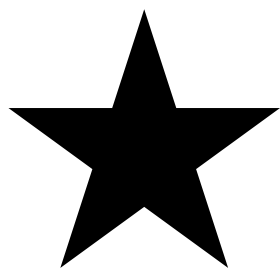
Such a Fun Age af Kiley Reid

Som det ikke-akademiske værk vil jeg gerne anbefale bogen *Such a Fun Age* af Kiley Reid. Jeg fik den selv anbefalet sidste år et eller andet sted på Instagram. Den følger to kvinder: Alix, som er en hvid, øvre middelklasse, girl-boss-agtig type i 30'erne, og Emira, en ung sort kvinde i starten af 20'erne, som ikke ved, hvad hun vil med sit liv og er babysitter for Alix' datter. Handlingen centrerer sig omkring en episode, hvor Emira fejlagtigt bliver beskyldt for at have kidnappet Alix' datter i et supermarked og mod hendes vilje går viralt på de sociale medier.

Jeg synes, at bogen tager nogle debatter op om race, køn og privilegier i USA på en virkelig spændende og forfriskende måde. Jeg kom til at tænke på den i forbindelse med temaet uorden, da jeg synes, at bogen især er god til at udfolde, hvad der sker inde bag facaderne hos velmenende, hvide middelklassefolk, der har virkelig gode intentioner om at se verden uden bias, men i stedet ender med at se race alle steder i stedet for at se mennesket foran sig. Jeg læste i en anmeldelse af bogen, at noget af det, der er interessant ved den, er, at alle de hvide mennesker i Emiras liv går mere op i hendes hudfarve og positionering i verden, end hun selv gør. Hun har mere travlt med at finde ud af, hvordan man er voksen, og hvem hun vil være.

114

Jeg synes, at bogen har masser af antropologisk relevans, fordi den viser, hvor komplicerede disse debatter er, og hvordan de kan komme til udtryk i relationer mellem mennesker, der ikke har samme baggrund. Og så viser den, at vi kun kan blive klogere, hvis vi rent faktisk møder andre mennesker og taler med dem, og ikke bare sidder derhjemme og har læst de rigtige teorier (det er også vigtigt, selvfølgelig :)). Og så er den sindssygt sjov! Jeg synes også selv, at jeg bliver konfronteret med mine egne ideer om, hvordan verden hænger sammen. Jeg tror, at det kunne blive en god guilty-pleasure Netflix-serie!

Find anbefalingerne her

Bogen *Pirate Care: Acts Against the Criminalization of Solidarity* af Valeria Graziano, Marcell Mars og Tomislav Medak, som kan netshoppes på Amazon til ca. 149 kr. Forfatterne har også skrevet en artikel om emnet, der er tilgængelig online på kb.dk.

& hjemmesiden <https://pirate.care/pages/concept/>

Bogen *Such a Fun Age* af Kiley Reid. Kan for eksempel købes hos Saxo til 134,95 kr. eller lånes gennem kb.dk.

Tekstredaktion

Asta Bat Finke

David Lyndorff Paris

Emma Warrer

Gertrud Anker-Møller Damgaard

Klara Salamon

Luna MacDonald Heilmann

Oscar Linh Vu

Sofie Kay Hulgaard

Layout

Alberte Egeberg Clausen

Emma Warrer

Kaisa Hjorth

Kontakt

Mail: frasiden@samf.ku.dk

Instagram: [@fra.siden](https://www.instagram.com/fra.siden)

Hjemmeside: frasiden.dk

Næste tema

Bevægelse

Tidskriftet FRA SIDEN søger bidrag til næste udgave med temaet bevægelse.

FRA SIDEN er et studenterdrevet tidsskrift på Institut for Antropologi, men vi opfordrer alle, både nuværende og tidligere studerende, samt personer på andre studier og med andre faglige baggrunde, til at bidrage.

Vi er åbne for alle fortolkninger af ordet bevægelse, i alle videnskabelige og kreative formater. Så har du en artikel, en etnografisk relevant anekdote, et digt, en tegneserie, eller en omskreven eksamen, så læser vi glædeligt dit bidrag. De eneste krav er, at bidraget er maks 12.000 tegn, forholder sig til temaet bevægelse og antropologi.

Skriv til os på fraside@samf.ku.dk hvis du har en løst idé, et halvfærdigt argument eller en gennemarbejdet tekst. Vi indgår gerne i en faglig sparring eller dialog om dit bidrag. Ved indsendelse af dit bidrag, vil du indgå i en redigeringsprocess, hvor vi hjælper hinanden med at forbedre bidraget. Skriv derfor gerne et par linjer om dit bidrag, for at hjælpe redigeringsprocessen på vej. Overvej fx. hvad du gerne vil have feedback på, hvad dine tanker med bidraget er, og hvordan det relaterer sig til temaet bevægelse. Efter redigeringsprocessen vil tekstredaktionen læse korrektur på bidraget.

Vi tager alle bidrag i betragtning og glæder os til at se mange spændende forslag. Deadline for bidrag er d. 7. april 2025.

Vi glæder os til at høre fra dig.

